

Broedvogelinventarisatie 2024

Klotputten in Eindhoven

Klotputten in Eindhoven

Door

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem (VEV)

Een inventarisatie van natuurgebied de Klotputten in het zuidwesten van de gemeente Eindhoven. Het gebied is in bezit en beheer van Brabant Water.

Door Heine van Maar, tekst

Gerard Lijten, Heine van Maar, Theo Kampshof, foto's

Theo Kampshof en Gerard Lijten, kaarten en opmaak

Oktober 2024.

Deelnemers:

Martin van Dam
Wil Dijkhuizen
Elly Fuchs
Jacqueline van Heek
Peter Janssen
Theo Kampshof
Jan Koopsen
Gerard Lijten
Heine van Maar
Laura Noordam
Lambert Prüst
Erwin Rikkers
Leonhard Schrofer
Anne-marie Stoop
Joost Vullings
Ans de Zeeuw

Inhoud

Inleiding	pagina 5
Het onderzochte gebied	pagina 6
Uitvoering van de broedvogelinventarisatie	pagina 10
Resultaten van het onderzoek	pagina 12
Soortbespreking	pagina 15
Conclusies	pagina 45
Overwegingen	pagina 51
Overige waarnemingen	pagina 53
Literatuurlijst	pagina 55
Herkomst kaartmateriaal, ondergronden en foto's	pagina 55
Bijlagen	pagina 55

Inleiding

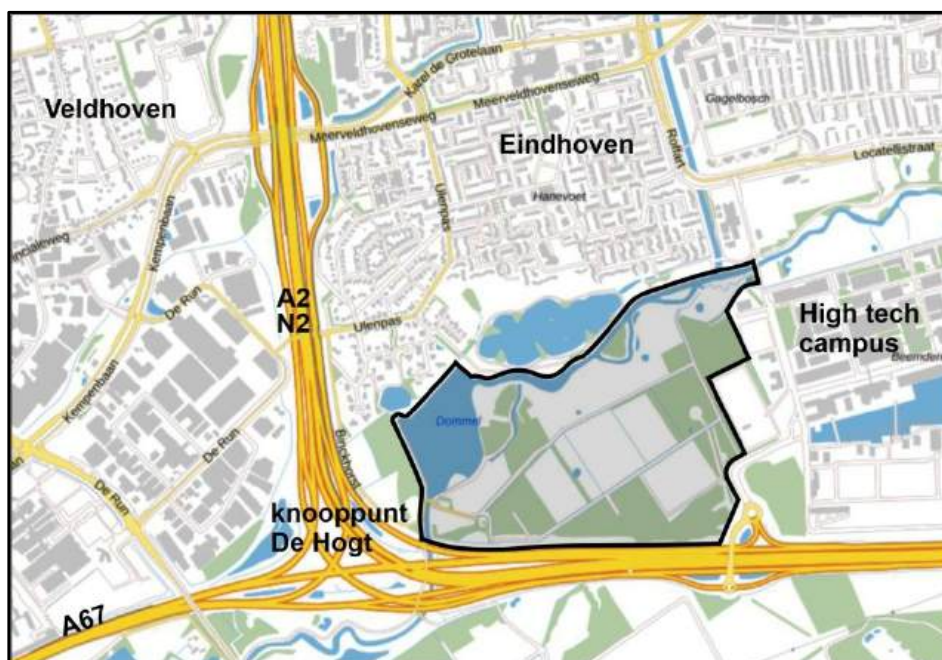
Ieder jaar bepalen we als vogelwerkgroep welk natuurgebied we op broedvogels kunnen en willen onderzoeken. In 2024 komen er 2 gebieden naar voren: de Dommelbeemden op Veldhovens grondgebied en de Klotputten op Eindhovens grondgebied. Dit rapport beschrijft de inventarisatie van de Klotputten. In contact met Joost Tuithof, ecooloog bij Brabant Water, is de keuze tot stand gekomen. Brabant Water heeft de Klotputten recent stevig onderhanden genomen om te komen tot een betere ecologische en hydrologische inrichting. Dan is het passend nu een broedvogelinventarisatie uit te voeren. De laatste broedvogelinventarisatie stamt uit 2009, nog voor de ingreep.

De gegevens gaan naar Sovon, het landelijke kennisinstituut voor vogels. Bij de begrenzing van het telgebied hebben we zoveel mogelijk de grenzen van 2009 aangehouden om goed te kunnen vergelijken. We bedanken hier alvast Joost Tuithof voor het geven van toestemming het gebied te betreden en het enthousiasme voor de inventarisatie. Verder bedanken we alle deelnemers aan de inventarisaties en voor de hulp bij het maken van dit rapport van Theo Kampshof en Gerard Lijten.

De inventarisatie in 2024 past in een reeks broedvogelonderzoeken die we als vogelwerkgroep van het IVN VEV al sinds het jaar 2000 uitvoeren. Ieder jaar verschijnt een rapport dat te vinden is op de site van deze IVN afdeling. We inventariseren volgens de landelijke BMP-A methode, (broedvogelmonitoringsproject-Alle soorten) van SOVON onder nummer 85597. Iedere waarneming is ingevoerd op de site van deze organisatie. De clustermethode van Avimap brengt vervolgens het aantal territoria per soort in beeld. Vanwege het samenvallen van de 2 genoemde broedvogelinventarisaties hebben we 3 telgroepen gevormd. Iedere telgroep wisselt steeds van gebied, zodat aanwezige kennis voor beide inventarisaties optimaal benut wordt. Er zijn een achttal bezoekerondes in de vroege ochtenduren. De 9^e ronde begint wat later op de dag. Verder houden we ook een aantal avondbezoeken voor o.a. uilen en houtsnip. Wij proberen daarmee een zo volledig mogelijk onderzoek uit te voeren. Het onderzoek is vlakdekkend, wat wil zeggen dat de gehele oppervlakte van het gebied op alle voorkomende soorten in kaart is gebracht. De inventarisatierondes vinden zowel plaats op de zaterdagochtend als door de week.

We brengen dit rapport uit als rapport van IVN afdeling Veldhoven Eindhoven Vessem (VEV).

Ligging inventarisatiegebied

Het onderzochte gebied

De Klotputten is een ruim 40 ha groot waterwingebied en een nog wat groter natuurgebied in het zuidwesten van Eindhoven. Het ligt in het beekdal van de Dommel en is ingeklemd tussen de snelwegen A2 en A67 bij knooppunt de Hogt. Het gebied is onderdeel van de natte natuurparel Dommeldal en daarmee onderdeel van het Natuurnetwerk Brabant (NNB). Tot enkele jaren geleden was het sterk verdroogd. De Klotputten bestaan uit moeras, graslanden, hooilanden, rietruigte, wilgenstruwelen, een oude laan en in de randen moerasbos en eikenbos. De Dommel vormt de noordrand. In het westen ligt de zandvang met dezelfde naam de Klotputten. Enkele jaren geleden is de bodem van het gebied afgegraven en zijn sloten gedicht. De nog resterende landbouwpercelen kwamen vrij voor natuurinrichting. Hierdoor kan het kwelwater het maaiveld weer bereiken en kan de vegetatie zich herstellen. De Klotputten zijn alleen aan de randen toegankelijk voor recreanten. Veel van de informatie in dit rapport is verkregen uit het “Inrichtingsplan de Klotputten” van Stichting Bargerveen uit 2019, in opdracht van Brabant Water. (zie lit.)

In het waterwingebied wordt grondwater gewonnen op een diepte van 210 tot 315 meter onder maaiveld. De invloed van de winning op lokale en regionale grondwatersystemen is waarschijnlijk maar heel beperkt. (bron: rapport van Stichting Bargerveen).

De Klotputten maken deel uit van het natuurlijke beekdal waar met enige regelmaat overstroming plaatsvindt. Daarnaast is het een vastgelegd waterbergingsgebied in het Dommeldal om te voorkomen dat Eindhoven te maken krijgt met wateroverlast. Het gebied bestaat uit beekbedgronden en een smalle strook met veengrond langs de beek.

Geschiedenis

De naam Klotputten komt van “klot”, dat opgebaggerde zwarte turf betekent. In putten werd het opgediept en gebruikt als brandstof. De turfwinning zal gedurende lange tijd hebben plaatsgevonden. De omgeving van het gebied wordt omstreeks 1850 aangegeven als “broek”, een benaming voor natte laaggelegen moerassige gronden die niet of slecht ontwaterd zijn. In deze tijd is geen sprake van percelering met houtsingels, wat betekent dat de gronden in algemeen gebruik zijn en een open karakter hebben. Richting het oosten, stroomafwaarts is het natuurlijke beekdal smaller, wat vaak tot opstuwing van water leidt.

In de jaren 30 van de vorige eeuw is het afwateringskanaal aangelegd, met een aansluiting op het Beatrixkanaal wat zorgt voor afvoer van water voordat de Dommel de stad bereikt.

In de jaren 60 zijn de snelwegen in het zuiden en westen van Eindhoven aangelegd (1968). Hierbij is de loop van de Dommel verplaatst. In deze periode is ook de zandvang aangelegd om te voorkomen dat de Dommel verder stroomafwaarts zou verzanden. In 2006 bleek de zandvang na tientallen jaren gevuld te zijn met zand en slib, waarbij zelfs een eiland ontstond. In dit jaar is een begin gemaakt met het leegzuigen en afvoeren van zand en slib. Het zand is gebruikt voor de aanleg van verkeerswegen rond Eindhoven.

Het landgebruik in het gebied de Klotputten is tot ongeveer 1990 grasland geweest, daarna ontstonden in het zuiden enkele akkers met voornamelijk mais. Rond 2020 kon de pacht worden beëindigd en daarmee het landbouwkundige gebruik.

In 2008 heeft waterschap de Dommel een aantal meanders opnieuw uitgegraven en is een vistrap als passage van de stuw bij het Afwateringskanaal aangelegd. Ook is een vistrap in de hoofdstroom geplaatst. Dit alles heeft de natuurwaarde van de Dommel verhoogd door het ontstaan van meer dynamiek, meer rietoevers en 2 eilanden.

Herinrichting

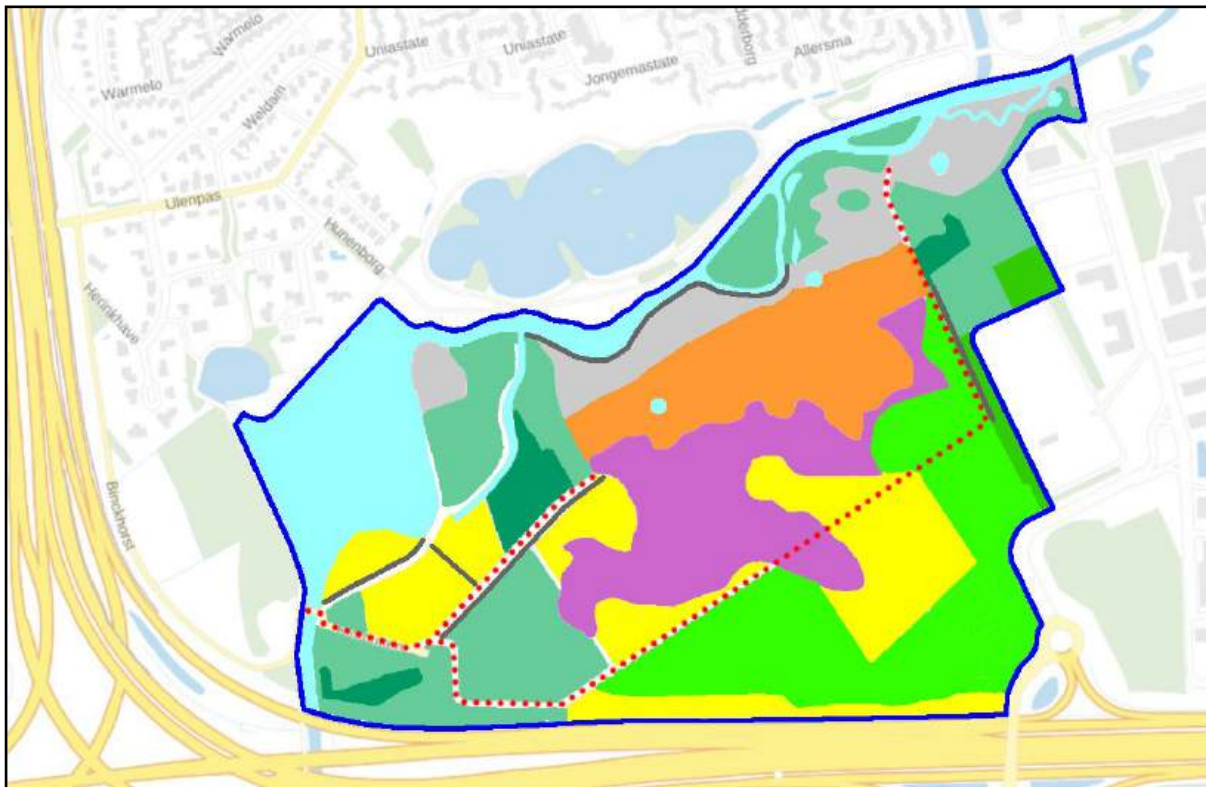
In het kader van natuurontwikkeling en waterberging is gekozen de ecologische en hydrologische potenties van de Klotputten te onderzoeken en verder te ontwikkelen. Sterke verdroging en verzuring leidden de afgelopen decennia tot achteruitgang. Basisch grondwater kon het maaiveld niet meer bereiken en daarvoor in de plaats was het gebied gevuld met zuurder regenwater. Nadrukkelijk werd gekozen voor grootschalig systeemherstel van de hydrologie en niet tot het perceelgewijze aanpakken van natuurherstel. Dit leidde in de winter van 2021 en 2022 tot het afgraven van de bouwvoor van een flink deel van het gebied. De aanwezige gradienten in het veld zijn daarbij benadrukt. Enig aanwezig struweel werd geofferd voor de openheid van het gebied. Tevens is besloten een gedeelte van het in 1998 aangeplante bos te verwijderen om ruimte te geven aan de veel waardevollere graslandtypes en om zo een groot aaneengesloten open gebied te kunnen maken. Sloten zijn gedempt. Basen- en ijzerrijk grondwater kan na de herinrichting makkelijk het maaiveld bereiken omdat het niet snel afgevoerd wordt. Via oppervlakkige afvoer van zuidoost naar noordwest bereikt het geleidelijk de Dommel. Langs de beek ligt op sommige plekken nog wat veen dat ontsnapt is aan het klotten in het verleden. De uitgevoerde maatregelen zullen gaan leiden tot verbetering van de natuurwaarden, maar in welk tempo en op welke plekken is niet te voorspellen. Na innundatie zal het kwel- en regenwater zo geleidelijk mogelijk terugstromen in de Dommel, waardoor de afvoer uit het graslandgebied wordt geremd.

Te onderscheiden natuur- en landschapstypen in de Klotputten.

We beschrijven de verschillende voorkomende soorten natuur- en landschapstypen in het onderzochte gebied. We sluiten aan bij de provinciale systematiek voor het Natuur Netwerk Brabant (NNB) als onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Dit is de vroegere EHS.

Natuur – en landschapstypen

Legenda

zoete plas, poel en beek	beekbegeleidend bos 20-60 jaar
kruiden- en faunarijk grasland	dennen-, eiken- en beukenbos 30-60 jaar
nat schraalland	dennen-, eiken- en beukenbos 30 jaar
vochtig hooiland	grens inventarisatiegebied
dynamisch moeras	houtsingel/wilgenstruweel
beekbegeleidend bos 60+ jaar	zandpad

■ Zoete plas, beek en poel (7 ha)

De Dommel heeft in het gebied een zandvang met lagere stroomsnelheid om zand en slib te laten bezinken. De zandvang vormt een waterplas, die aan de zuidzijde en oostzijde met riet is begroeid. Verder stroomafwaarts liggen enkele eilandjes in de beek. De oevers zijn sterk begroeid met riet. Halverwege liggen enkele drempels als vistrap en een aparte bypass zorgt bij de stuw stroomafwaarts dat de stuw vispasseerbaar is. In het inventarisatiegebied liggen enkele poelen. De oppervlakte ervan is meegeteld bij het betreffende natuurbeheertype.

- Dynamisch moeras (7 ha)
Aansluitend aan de zuidzijde van de beek ligt een strook moeras op veengrond. Direct langs de Dommel heeft zich daarin een smalle zone met wilgenstruweel ontwikkeld. Het moeras is ongeveer 20 jaar in natuurbeheer geweest, waarbij het maaisel jaarlijks is afgevoerd. Er is in deze periode niet gemest en er werden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt. De vegetatie bestaat uit groot zeggenmoeras. Bij de hersteloperatie in 2020 is hier niet afgegraven. In het kletsnatte jaar 2024 heeft er continu water tot in maaiveld gestaan, met een flinke waterplas zonder vegetatie als resultaat. In het oostelijke deel van de Klotputten bevindt zich een gedeelte met rietmoeras.
- Vochtig hooiland (6 ha)
Er zijn nauwelijks gegevens over de vegetatie van de Klotputten bekend, maar wel van de schraallanden van de Hogt, dus ten zuidwesten van de Klotputten. Hier was in de jaren 30 van de vorige eeuw een overgang te zien van natte heide, via dotterbloemhooiland naar grote zeggenmoeras. Dit geeft ook de potentie aan van de Klotputten mits de abiotiek zoveel mogelijk hersteld kan worden. De begrenzing van dit natuurbeheertype op de kaart is bepaald door de beschikbaarheid van grondwater van voldoende hoeveelheid en kwaliteit. Het type vochtig hooiland ligt tussen nat schraalland en moeras. De ontwikkeling van de vegetatie in de loop van de jaren zal een betere begrenzing opleveren. Er kan lokaal wat struweel gaan ontwikkelen.
- Nat schraalland (7 ha)
Dit natuurbeheertype ligt hoger op de flank van het beekdal. Wat bij vochtig hooiland is beschreven geldt ook voor dit type.
- Kruiden- en faunarijk grasland (9 ha)
In het middendeel en zuidelijke deel van de Klotputten heeft tot 2019 intensieve landbouw plaatsgevonden. Wel is de periode van intensieve landbouw relatief kort geweest, wat gunstig is voor de ontwikkelingskansen van de vegetatie door minder fosfaat en stikstofresten. In het westen liggen enkele percelen waarvoor geldt dat er nauwelijks landbouw heeft plaatsgevonden. Bij de herinrichting in 2020 is op basis van de kwelpotentie gekozen voor de begrenzing zoals nu in het Natuurbeheerplan opgenomen. Het zijn de hoger liggende en wat drogere gronden.
- Rivier- en beekbegeleidend bos (14 ha)
We onderscheiden 2 leeftijdscategorieën in het beekbegeleidende bos. Het bos direct langs de beek, op de eilandjes en in een zone tot zo'n 300 meter van de beek verwijderd ligt onder invloed van overstroming met beekwater. Daarom is hier gekozen voor beekbegeleidend bos. (11 ha samen). Het bestaat uit nat elzenbroekbos en wat droger bos met veel eik. Er zijn maar 2 gedeeltes met een leeftijd van minstens 60 jaar, zoals blijkt uit historische kaarten (3 ha samen). Het overige beekbegeleidende bos bestaat uit spontaan opgeslagen moerasbos. Het gedeelte bij het pompstation ten zuiden van de zandvang is aangeplant bos uit 1998. Waar dit grenst aan het schraalland is een deel gekapt om struweelvorming mogelijk te maken. Langs de Dommel ligt een strook wilgenbroekbos op veengrond.
- Dennen-, eiken- en beukenbos (11 ha)
We onderscheiden ook hier 2 leeftijdscategorieën. In het oosten van het onderzochte gebied loopt een oude laan met bosstrook, die als sinds 1850 op de kaart staat. Hier bevindt zich nog kenmerkende vegetatie (1 ha). Naast het oude bos is in 1998 veel bos aangeplant als compensatie voor het Driehoeksbos in Eindhoven. Helaas is destijds gekozen voor een geringe soortenvariatie. Het bos bestaat grotendeels uit zomereik. (10 ha). Op een aantal plekken is bij de herinrichting in 2022 bos gekapt om struweel mogelijk te maken.

Oppervlakte in hectares

Natuurbeheertype in ha.	In open kerngebied	Overig gebied	Totaal onderzocht gebied
Zoete plas, beek, poel		7	7
Dynamisch moeras	4	3	7
Vochtig hooiland	6		6
Nat schraalland	7		7
Kruiden- en faunairijk grasland	6	3	9
Open kerngebied gezamenlijk	23		
Rivier- en beekbegeleidend bos, 20-60 jaar		11	11
Rivier- en beekbegeleidend bos, 60 jaar of ouder		3	3
Dennen-, eiken- en beukenbos, 30 jaar oud		10	10
Dennen-, eiken- en beukenbos, 30-60 jaar oud		1	1
Houtsingel			
Totaal			61 ha

Uitvoering van de broedvogelinventarisatie

Het broedvogelonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project voor alle soorten (BMP-A), waarbij soorten door territoriumindicaties (bijvoorbeeld zang) worden vastgesteld. Voor iedere vogelsoort bestaat een geldige periode van enkele maanden waarbinnen een territorium kan worden geconstateerd. Voor de soorten waarvan één of meer territoria zijn bepaald geldt tevens dat uitgegaan kan worden van het daadwerkelijk broeden in het gebied. Indien twijfels bestaan over het broeden dan is dit bij de soortbespreking in dit rapport benoemd. We hebben het autoclusterprogramma via Avimap van Sovon gebruikt. Dit programma stelt stippenkaarten samen, die we in dit rapport hebben opgenomen.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden samen met een broedvogelonderzoek in de Veldhovense Dommelbeemden (lit). Voor beide gebieden samen zijn 3 inventarisatiegroepen gevormd. De inventarisatie in de Klotputten is steeds gebeurd door 1 van de 3 groepen in een roulerend schema. Een route wordt afwisselend linksom of rechtsom gelopen. Een inventarisatieronde vindt steeds plaats tussen een begindatum en een einddatum in een week om daarmee te garanderen dat 2 opeenvolgende rondes minstens 10 dagen uit elkaar liggen, zoals het BMP onderzoek vereist. Voor enkele soorten ligt een overtuiging voor de hand. Denk aan groene specht en koekoek. Hier is gecorrigeerd op een aannemelijk aantal territoria als je naar het aanwezige biotoop kijkt.

Weeroverzicht

Het weer in Eindhoven is van januari tot en met juni 2024 in één woord extreem geweest. In onze lange reeks van inventarisaties hebben we niet eerder meegemaakt dat we zelfs bij de laatste ronde in juni nog laarzen nodig hadden om overal in het gebied te kunnen komen. De grote hoeveelheid

neerslag is begonnen in juni 2023. Vanaf deze maand is er iedere maand meer tot extreem meer regen gevallen dan normaal. Dit houdt aan tot en met juli 2024, dus 14 maanden op een rij. Daardoor was bij de start van de inventarisaties in

januari 2024 de bodem al helemaal verzadigd met regenwater. De Dommel is in het voorjaar van 2024 bovenstrooms van de Klotputten een keer of 4 buiten de oevers getreden met kortere of langere overstroming van het beekdal. In de Klotputten zelf leidt dat tot een hoge waterstand in het open graslandgebied. Het inventariseren werd er door belemmerd. Door de verzadiging van de bodem is na een dag met flinke neerslag meteen te merken dat er water is bijgekomen, de bodem neemt niets meer op. In mei valt 3 keer zoveel neerslag dan gemiddeld voor deze maand. Naast de neerslag is ook de temperatuur extreem geweest. Door de vele bewolking en regen valt dit aspect voorjaar niet op. Uit het onderstaande overzicht blijkt de hoge temperatuur. Vorst en sneeuw hebben we alleen kort in januari gehad. Het voorjaar was voor de hoeveelheid zonneschijn vrij somber.

2024	Gemeten gem. temp	Temp tov normaal	Gemeten neerslag	Neerslag tov normaal
jan	3,5 graad C.	0,1 graad hoger	82 mm.	74 mm, 8 mm extra
feb	8,3	4,5 hoger	122	63 mm, 59 mm extra
mrt	9,4	2,8 hoger	63	58 mm, 5 mm extra
apr	11,1	1,0 hoger	74	42 mm, 32 mm extra
mei	15,6	1,7 hoger	182	58 mm, 124 mm extra
jun	15,7	0,5 lager	79	66 mm, 13 mm extra
jul	18,8	0,2 hoger	128	75 mm, 53 mm extra

Tijdstippen van de inventarisaties in 2024

13 tot 17 febr	Ronde 1	7.30 uur tot 10.30 uur
1 tot 2 mrt	Ronde 2	7.00 uur tot 10.00 uur
15 tot 16 mrt	Ronde 3	6.30 uur tot 9.30 uur
26 tot 30 mrt	Ronde 4	6.00 uur tot 9.00 uur
12 tot 13 apr	Ronde 5	6.15 uur tot 9.15 uur
23 tot 27 apr	Ronde 6	5.45 uur tot 8.45 uur
10 tot 11 mei	Ronde 7	5.30 uur tot 8.30 uur
28 mei tot 1 jun	Ronde 8	5.00 uur tot 8.00 uur
11 tot 15 jun	Ronde 9	7.00 uur tot 10.00 uur

Avondbezoeken houden we op 9 feb, 23 apr en 25 jun. Dit is een beperkt aantal, veroorzaakt door het slechte weer. Overdag hebben we diverse aanvullende bezoeken uitgevoerd.

Resultaten van het onderzoek

Overzicht van de vastgestelde territoria in 2024 in taxonomische volgorde

Broedvogelsoort	2003	2009	2024	Ontwik- keling in aantal terri- toria in 2024 tov 2009	Veel- eisend- heid	Dicht- heid van de terri- toria per 100 ha in 2024	Hoog- ste broed code in 2024
Grote canadese gans	--	--	4	+	--	6,6	13
Grauwe gans	--	--	3	+	2	4,9	3
Nijlgans	1	1	1	0	1	1,6	3
Krakeend	--	--	2	+	2	3,3	3
Wilde eend	2	9	7	0	1	11,5	12
Soepeend	--	--	1	0	--	1,6	3
Kuifeend	--	1	-	0	1		
Wintertaling	1	--	-	-	2		
Patrijs KW	4	1	-	-	2		
Fazant	8	5	-	-	1		
Dodaars	--	--	2	+	2	3,3	2
Fuut	2	3	4	+	1	6,6	13
Sperwer	--	1	1	0	2	1,6	14
Buizerd	--	1	2	0	2	3,3	5
Torenvalk KW	--	1	-	0	2		
Waterral	--	--	2	+	2	3,3	2
Waterhoen	3	2	8	+	1	13,1	12
Meerkoet	4	7	7	0	1	11,5	13
Scholekster	1	--	-	0	1		
Kievit	10	9	6	0	2	9,8	13
Kleine plevier	1	1	2	+	2	3,3	7
Houtsnip	--	--	1	+	2	1,6	2
Holenduif	2	2	2	0	2	3,3	6
Houtduif	bv	12	7	0	1	11,5	3
Koekoek KW	1	1	2	0	1	3,3	2
IJsvogel	--	--	1	+	3	1,6	3

Broedvogelsoort	2003	2009	2024	Ontwik- keling in aantal terri- toria in 2024 tov 2009	Veel- eisend- heid	Dicht- heid van de terri- toria per 100 ha in 2024	Hoog- ste broed code in 2024
Kleine bonte specht	1	--	-	-	3		
Grote bonte specht	1	1	3	+	1	4,9	12
Groene specht	1	1	2	0	2	3,3	2
Wielewaal KW	--	--	1	+	2	1,6	2
Gaai	2	5	3	0	1	4,9	14
Kauw	--	2	1	0	1	1,6	3
Ekster	--	6	4	0	1	6,6	13
Zwarte kraai	--	3	2	0	1	3,3	3
Matkop GE	2	1	-	-	1		
Pimpelmees	bv	12	10	0	1	16,4	9
Koolmees	bv	22	12	-	1	19,7	14
Staartmees	--	2	2	0	1	3,3	12
Sprinkhaan zanger	1	--	2	+	2	3,3	2
Fitis	14	12	3	-	1	4,9	2
Tjiftjaf	bv	21	26	0	1	42,6	2
Kleine karekiet	9	9	23	+	1	37,7	14
Bosrietzanger	17	8	18	+	1	29,5	2
Rietzanger	--	--	1	+	1	1,6	2
Spotvogel GE	4	--	-	-	2		
Zwartkop	13	26	28	0	1	45,9	7
Tuinfluit	19	13	15	0	1	24,6	14
Grasmus	21	8	5	0	2	8,2	2
Winterkoning	bv	27	32	0	1	52,5	6
Boomklever	--	--	2	+	2	3,3	2
Boomkruiper	3	2	6	+	1	9,8	2
Spreeuw	--	2	4	+	1	6,6	14
Merel	bv	20	20	0	1	32,8	14
Zanglijster	13	7	7	0	2	11,5	12
Nachtegaal KW	1	--	-		2		
Bonte vliegenvanger	--	--	2	+	2	3,3	2
Roodborst	bv	22	20	0	1	32,8	2
Blauwborst	1	1	5	+	2	8,2	2
Roodborsttapuit	6	--	2	0	2	3,3	2
Heggenmus	8	9	3	-	1	4,9	3
Huismus GE	--	--	2	+	1	3,3	14

Broedvogelsoort	2003	2009	2024	Ontwik- keling in aantal terri- toria in 2024 tov 2009	Veel- eisend- heid	Dicht- heid van de terri- toria per 100 ha in 2024	Hoog- ste broed code in 2024
Graspieper	1	--	-		1		
Grote gele kwikstaart	--	2	2	+	3	3,3	3
Witte kwikstaart	2	2	-	–	1		
Vink	bv	6	6	0	1	9,8	2
Appelvink	--	--	1	+	2	1,6	3
Groenling	--	--	1	+	2	1,6	2
Kneu GE	1	--	-		2		
Putter	--	--	2	+	2	3,3	2
Rietgors	5	2	3	0	1	4,9	2
Totaal soorten	44	45	57				
Totaal aantal territoria	nvt	311	346			567/ 100 ha	

Toelichting op de tabel.

- Kolom 1: met rood aangegeven soorten staan op de rode lijst van landelijk sterk afgenomen vogelsoorten. Het gaat in 2024 om 3 soorten met territoria.
- Kolom 2: de uitgevoerde inventarisatie in 2003 heeft plaatsgevonden met 9 telrondes in de vroege ochtenduren. De clustersystematiek vanuit Sovon was voor een aantal soorten anders, namelijk dat er 2 geldige waarnemingen nodig waren. Dit leidde in vergelijking met 2024 tot wat kleinere aantallen. “bv” wil zeggen: broedvogel. Alle soorten werden meegenomen, maar dus niet alle op aantal geteld. Een streepje geeft aan dat de soort niet als broedvogel is vastgesteld. Het inventarisatiegebied was in 2003 een stuk groter. Aan de hand van de stippenkaarten uit 2003 is het aantal territoria voor het inventarisatiegebied uit 2024 gecorrigeerd.
- Kolom 3: de uitgevoerde inventarisatie in 2009 heeft plaatsgevonden met 8 telrondes in de vroege ochtenduren. Nieuwe normen voor een territorium vanuit Sovon waren ingevoerd. Daardoor was in een aantal gevallen slechts één geldige waarneming in de geldige periode nodig. Daarmee zijn deze aantallen beter vergelijkbaar met de telling in 2024. Alle soorten werden geteld. Een streepje geeft aan dat de soort niet met een territorium is vastgesteld. Het inventarisatiegebied was in 2009 een stuk groter. Aan de hand van de stippenkaarten uit 2009 is het aantal territoria voor het inventarisatiegebied uit 2024 gecorrigeerd.
- Kolom 4: de uitgevoerde inventarisatie in 2024. Alle soorten zijn geteld in 9 telrondes tijdens de vroege ochtenduren met enkele aanvullende waarnemingen. Een streepje geeft aan dat de soort niet met een territorium is vastgesteld.
- Kolom 5: Ontwikkeling in aantal territoria in vergelijking tussen 2009 en 2024. Daarbij opgemerkt dat de inrichting van een groot deel van de Klotputten recent is gewijzigd, wat gevolgen heeft voor een aantal soorten. De aanduiding is enigszins subjectief gekozen. In de

soortbeschrijving verder in dit rapport wordt er op ingegaan als daar aanleiding voor is. Aanduiding + : vooruitgegaan. Aanduiding 0 : nauwelijks wijziging. Aanduiding - achteruitgegaan.

- Kolom 6: Veeleisendheid. Een vogelsoort kan kenmerkend zijn voor een biotoop en vertoont vervolgens een bepaalde veeleisendheid voor dat biotoop. De gebruikte informatie komt uit het rapport van H. Sierdsema. De veeleisendheid van een soort geeft aan hoeveel eisen aan het biotoop van die soort worden gesteld. Soorten met een brede biotoopkeuze zijn “weinig kritisch”, soorten met een smalle biotoopkeuze zijn “kritisch”. In goed ontwikkelde terreinen komen naast veel gewone soorten ook “kritische” soorten voor. De aanwezigheid van vrij kritische of kritische soorten zegt dus iets over de kwaliteit van de broedvogelgemeenschap en van het biotoop. De veeleisendheid is benoemd in de indicatiewaarde. De beschrijving van de indicatiewaarde is als volgt. Indicatiewaarde 1 betreft een weinig kritische soort. Ze bewonen een breed spectrum aan vegetatietypen of zijn tevreden met een kleine oppervlakte van dat type. Indicatiewaarde 2 betreft een vrij kritische soort. Deze stellen tamelijk strenge eisen aan hun leefomgeving. Deze soorten zijn bij uitstek geschikt om de kwaliteit van een terreindeel te bepalen. Het zijn soorten die vaak in redelijke aantallen voorkomen. Indicatiewaarde 3 betreft kritische soorten. Door de lage aantallen van kritische soorten spelen toeval en externe omstandigheden een grote rol in het al dan niet aanwezig zijn. In de paragraaf conclusies bespreken we relevante ecologische vogelgroepen.
- Kolom 7: Dichtheid van de territoria per 100 ha telgebied.
Deze dichtheid meten we over het gehele onderzochte gebied, waarvoor we in het totaal 61 ha rekenen. Het is gebruikelijk het resultaat per 100 ha weer te geven.
- Kolom 8: Hoogste broedcode
Het uitgevoerde veldonderzoek leidt tot territoria: gebieden die door een vogel of vogelpaar worden gemarkeerd en verdedigd tegen indringers van dezelfde soort. Het is in een territorium te verwachten dat er wordt gebroed maar zeker is dat niet. Uit het soort veldwaarneming volgt een broedcode. Dit is de kans dat een vogelpaar werkelijk heeft gebroed. We hebben tijdens het inventariseren geen speciale aandacht gehad voor de broedcodes, dit had meer tijd gevraagd. Samengevat leiden de codes tot:
Volwassen individu in broedbiotoop: broedcode 1
Paren in broedbiotoop: broedcode 3
Territorium-indicerend: broedcode 2, 5, 6
Nest-indicerend: broedcode 7, 9, 10, 11, 12, 14
Nestvondsten: broedcode 13, 15, 16

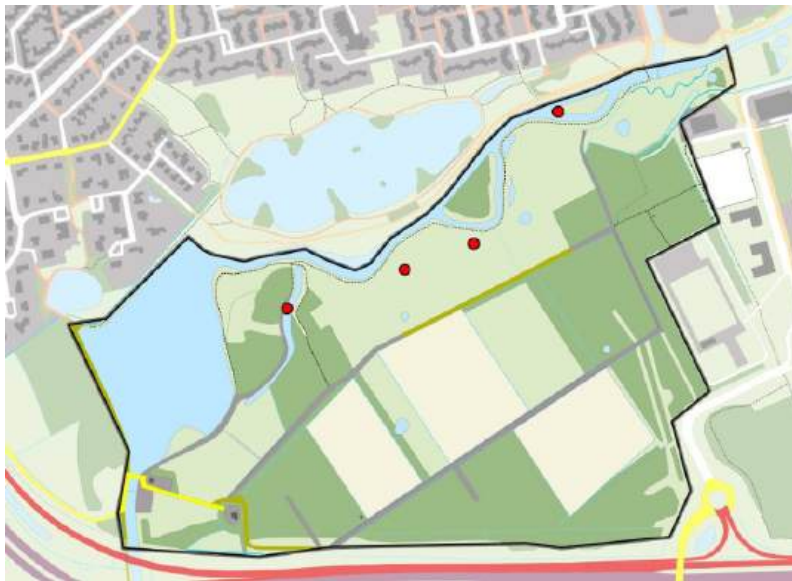
Soortbespreking

Bij de rangschikking van de soorten hebben we de keuze gemaakt voor de taxonomische volgorde. De gebruikte topografische kaart door Sovon als basis voor de stippenkaarten is nog niet aangepast op de nieuwe situatie na de herinrichting van het gebied in 2022.

De opgenomen soorten in de onderstaande bespreking hebben minstens één territorium in het gebied in 2024. We hebben dit vastgesteld door toepassing van de landelijk gebruikte criteria die door Sovon worden toegepast. De autoclustering levert het juiste aantal territoria op. Meestal zal in een territorium ook gebroed zijn, maar dat hoeft niet. Als we twijfels hebben dan bespreken we dat bij de soort. Vrijwel alle waarnemingen zijn door ons gedaan. Bij bijzondere soorten is aanvullend gekeken naar gevalideerde waarnemingen op [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl). Met behulp van deze extra waarnemingen kon in een enkel geval een beter beeld ontstaan van het juiste aantal territoria.

Grote Canadese gans

4 territoria

Het aantal van 4 territoria is een schatting. Aan het begin van het telseizoen zien we veel ganzen, soms in een groep, zoals 11 ex op 13 feb, waarvan 1 hybride canadese gans x grauwe gans. Ze vliegen als groep over het gebied en foerageren in het schraalland, zodat we geen paren kunnen onderscheiden. Complicerend is dat er ook gebroed wordt in de Hanevoetvijver ten noorden van de Dommel. Vogels van deze locatie zullen ook foerageren in het gebied Klotputten. We zien een paar regelmatig bij het oostelijke eiland in de Dommel en een paar regelmatig in de oude Dommelarm. De andere 2 territoria lijken te liggen in het schraallandgebied. Zo bepalen we de 4 territoria. We zien juvenielen in de Dommel. In 1990 vonden in Nederland de eerste broedgevallen plaats. In 2009, tijdens de vorige telling was de soort nog niet in de Klotputten aanwezig, maar wel op de Hanevoetvijver vlak ten noorden van het getelde gebied.

Grauwe gans

3 territoria

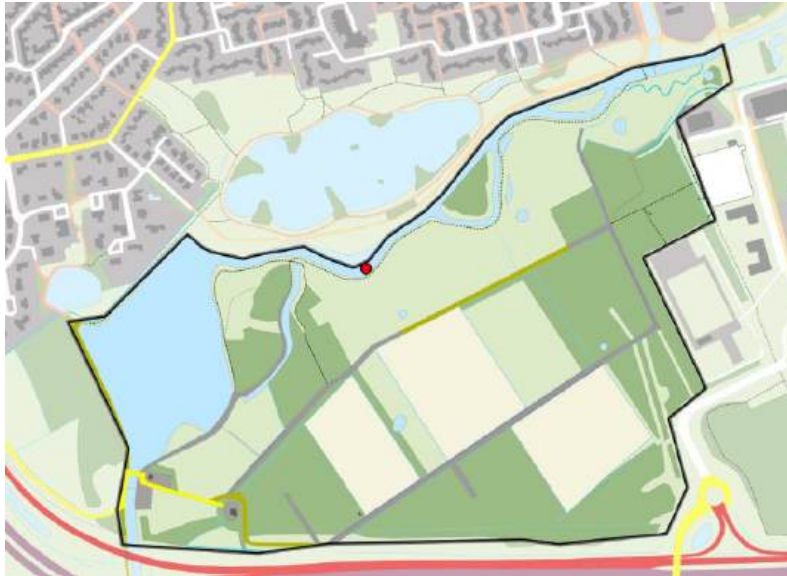

Deze ganzensoort zien we alleen aan het begin van het telseizoen. Daaruit komen 3 territoria naar voren. We hebben alleen waarnemingen in de Dommel en op de zandvang, dit in tegenstelling tot de canadese gans die juist veel in het schraalland te vinden is. In de dichte vegetatie zijn de grauwe

ganzen met eventuele juvenielen moeilijk te vinden. We hebben ze niet waargenomen. In ongeveer 1985 vonden in Nederland de eerste broedgevallen plaats. Daarvoor was de soort alleen wintergast. In 2009 was de soort nog niet aanwezig in de Klotputten.

Nijlgans

1 territorium

We hebben de meeste waarnemingen in het verbrede gedeelte van de Dommel. Hier zal ergens gebroed zijn, maar we zien geen juvenielen. Op 9 jun zijn 7 adulte nijlganzen in het schraalland aanwezig. In 2003 tijdens de eerdere telling was de soort ook al aanwezig.

Krakeend

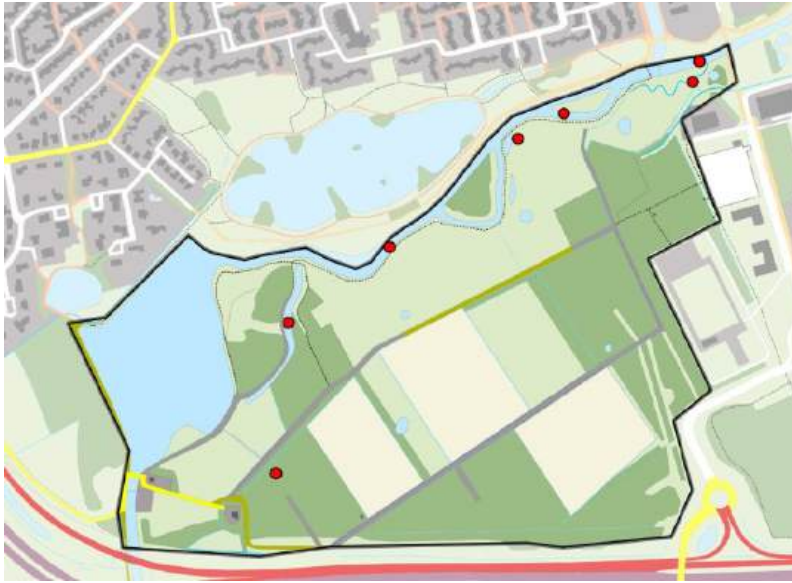
2 territoria

Gedurende het hele telseizoen zien of horen we krakeenden, zowel op de zandvang, op de Dommel (vaak alleen geluid) en in het moerasdeel van het schraalland. De soort heeft voorkeur voor ondiep open water en grasland. Zo ontstaan 2 territoria, waarvan een in het ondiepe moeras. Er is voldoende oevervegetatie aanwezig aan de Dommel voor het andere territorium. De soort breidt zich nog steeds uit in voedselrijke gebieden in Nederland met veel oevervegetatie. In de Klotputten is het een nieuwe soort.

Wilde eend

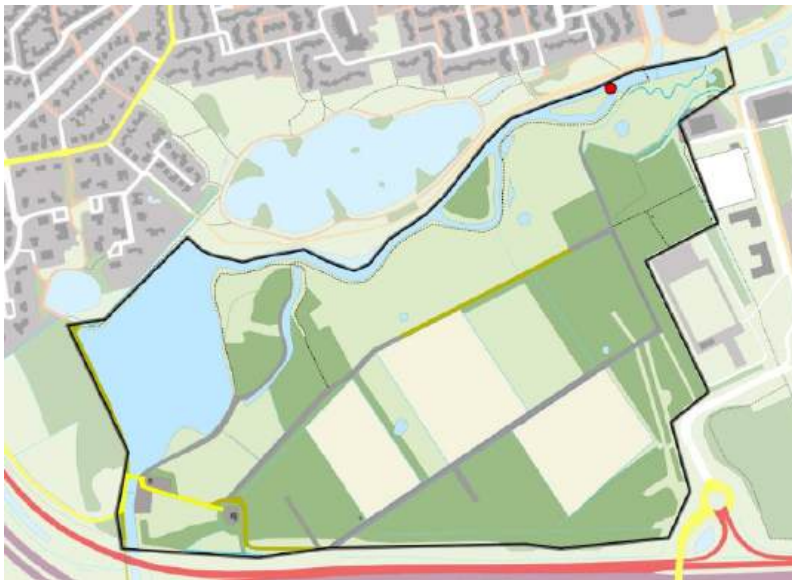
7 territoria

Vrijwel alle territoria liggen aan de Dommel. Toch zijn het er niet veel. Misschien heeft de wisselende waterstand in de Dommel een rol gespeeld. Het schraalland is niet in trek, het zal er te open zijn met predatiekansen bijvoorbeeld door de aanwezige vos. We hebben enkele keren juvenielen gezien, maar veel minder dan je op basis van 7 territoria zou mogen verwachten. De aantallen broedvogels in Nederland nemen geleidelijk af om niet geheel duidelijke redenen. De overlevingskans van jonge eendjes lijkt o.a. te klein te zijn.

Soepeend

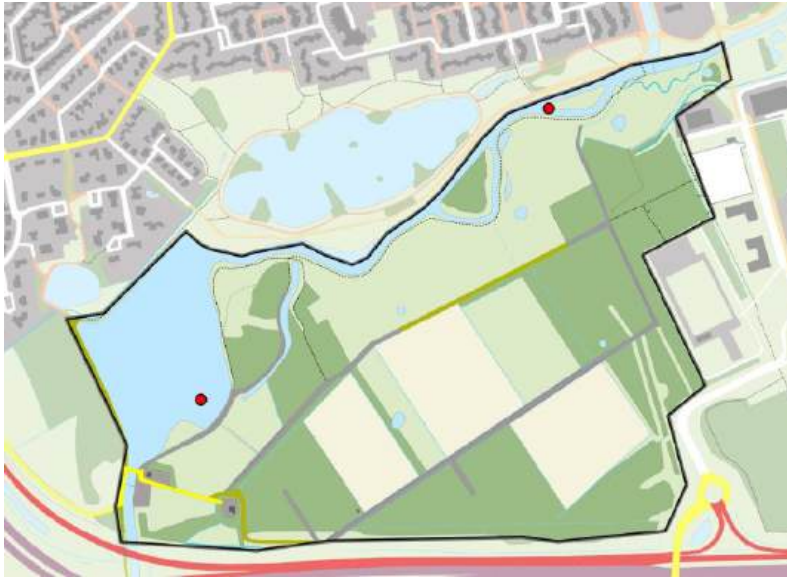
1 territorium

Een territorium in de Dommel. Verkleurde wilde eenden die gedomesticeerd zijn, komen verspreid voor en worden als soepeend benoemd.

Dodaars

2 territoria

We hebben maar 2 keer een roepende dodaars gehoord. En pas op 1 juni en 23 juni. De dodaars is dus blijkbaar toch aanwezig. In eerdere tellingen in de Klotputten was dit niet het geval. De soort hebben we daarentegen wel vastgesteld in de Dommel ten noorden van Eindhoven bij enkele broedvogelonderzoeken. Voor de 2 waarnemingen in de Klotputten is de afstand vanuit de fusieafstand te groot voor 1 territorium, maar daar twijfelen we wel aan. Het zou er net zo goed 1 kunnen zijn. De Dommel biedt dekking genoeg en in de nieuw gegraven meanders en de daardoor rustige gedeeltes van de oude loop is biotoop voor de dodaars beschikbaar. Het is in 2024 een nieuwe soort. De dodaars is in de 90er jaren sterk toegenomen en de laatste 20 jaar stabiel in aantal in Brabant. We hebben de dodaars in 2003 en 2009 niet vastgesteld. Wel hebben we net ten zuiden van de Hogt in 2014 een territorium vastgesteld in de Dommel.

Fuut

4 territoria

Zowel de zandvang als de beek biedt genoeg biotoop aan de fuut. De vogels leggen flinke afstanden af bij het foerageren en de paren komen regelmatig dicht bij elkaar in de buurt. Uit onze waarnemingen hebben we de indruk dat de zandvang 2 territoria hebben en de westelijke en

oostelijke Dommel ieder 1. Op 12 mei hebben we de 4 paren op deze locaties waargenomen. De stippenkaart geeft 2 territoria vlakbij elkaar aan, dit lijkt minder waarschijnlijk. We hebben juvenielen waargenomen. In 2003 en 2009 hebben we de soort ook vastgesteld met territoria.

Sperwer

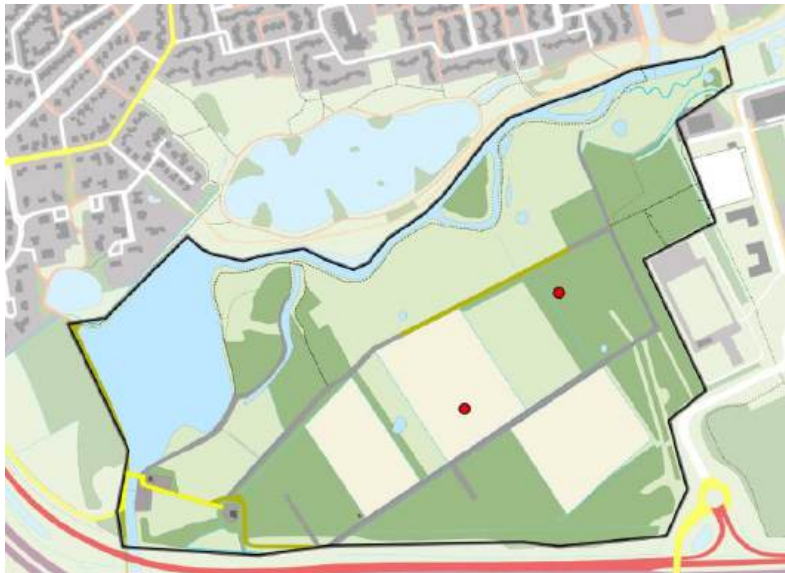
1 territorium

Dit voorjaar zien we 4 keer een sperwer. De kern van de waarnemingen ligt in en rondom het oude bosperceel in het westen. Daar zien we op 22 juni een vogel met prooi in verdwijnen. Dit kan een aanduiding zijn voor de nestlocatie. In 2014 stelden we eveneens een territorium vast in de Klotputten. In Brabant gaat de stand matig achteruit.

Buizerd

2 territoria

De buizerd is voortdurend in het gebied aanwezig. Zowel in het oosten als in het westen van de Klotputten leidt dit tot een territorium. De stip in het schraalland is uiteraard niet de juiste plek.

Waterral

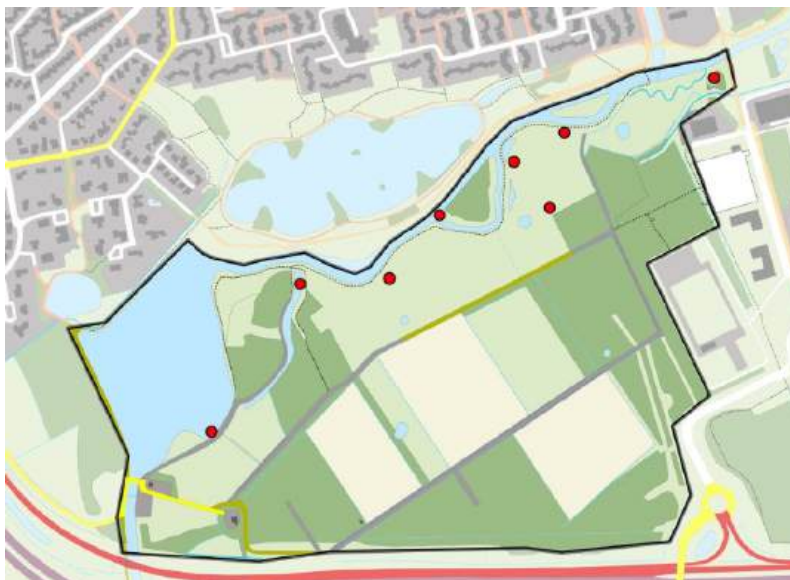
2 territoria

In februari en maart horen we tijdens de telrondes veel waterrallen verspreid over de rietzone langs de Dommel en vooral veel in het zeggenmoeras ten zuiden van de beek. Maar in april en mei wordt het veel stiller. Een deel van de roepende mannetjes blijken dus doortrekkers te zijn. Er blijven 2 territoria over. Een avond met geluidswaargave later in het seizoen levert geen reactie op. Bij lage dichtheid is inventariseren met geluidswaargave noodzakelijk. Wij hebben dit dus maar een keer toegepast. In onderzoek wordt geschat dat mogelijk de helft van de territoria gemist kan zijn. De waterral is in Brabant een schaarse broedvogel, die aanzienlijk toeneemt in natte gebieden. In 2003 en 2009 hebben we de soort niet vastgesteld. Het is dus een nieuwe soort voor het gebied. Het biotoop voor de waterral is door de vernatting verbeterd.

Waterhoen

8 territoria

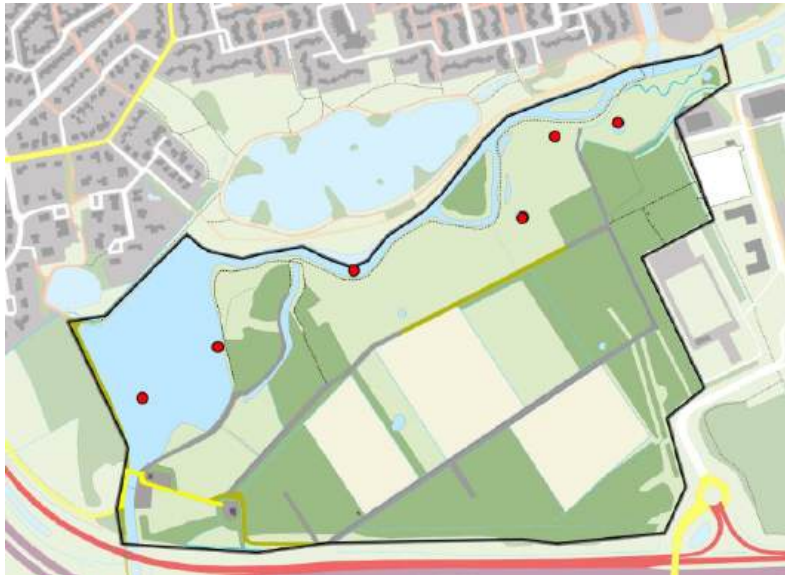

De Dommel heeft over de volledige beeklengte territoria van het waterhoen. Ook liggen enkele territoria in het moerasdeel ten zuiden van de beek. In dit biotoop zijn zeggen met wat open water aanwezig. Dan blijkt het dus een echte moerasvogel te zijn. De laatste jaren neemt het aantal broedvogels in Brabant geleidelijk af, maar in dit telgebied is een goede stand aanwezig. Het

waterhoen kan last hebben van droge voorjaren. We noteren een juveniel via waarneming.nl op 29 juni in de oude Dommelarm.

Meerkoet

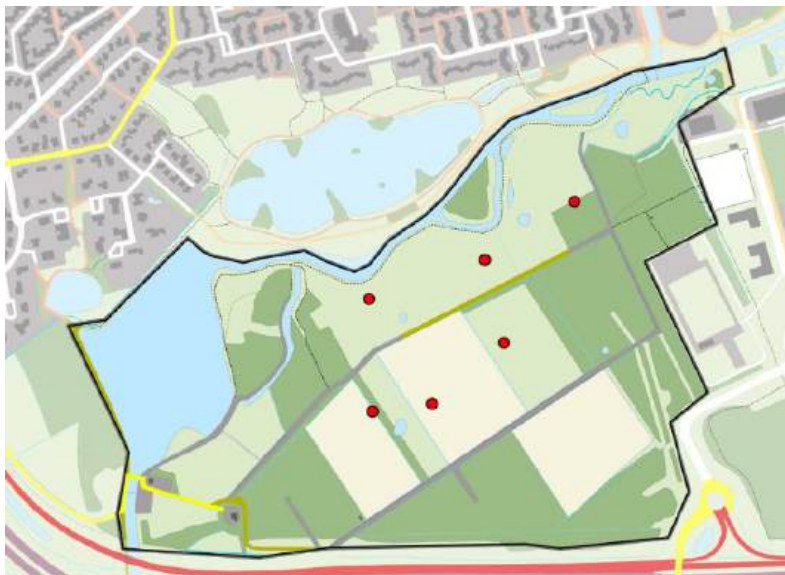
7 territoria

De meerkoet heeft de meeste territoria in het moeras ten zuiden van de Dommel en dan op plekken met voortdurend ondiep open water. Een opvallend verschijnsel. Het gebruikelijke biotoop, open water met oevervegetatie is veel minder in gebruik. 2 territoria liggen in de zandvang, het meer bekende biotoop. De broedvogelstand in Brabant is stabiel.

Kievit

6 territoria

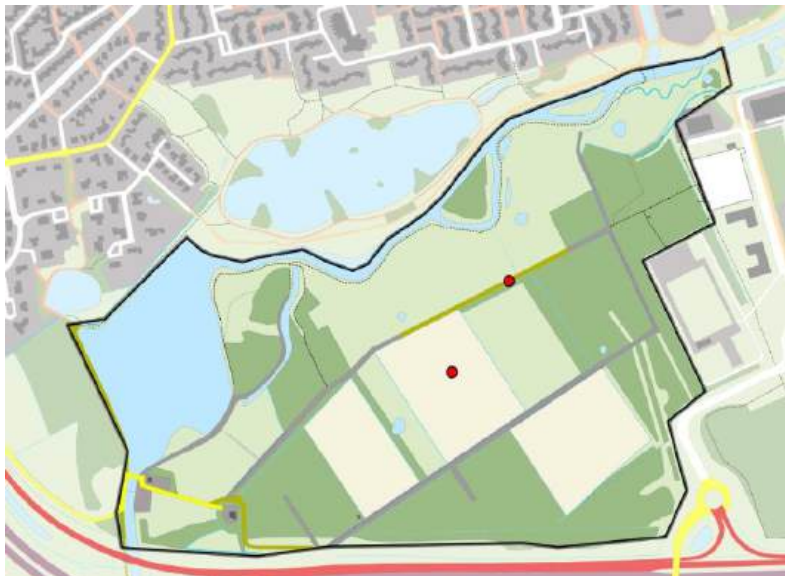

De kievit heeft stevig bezit genomen van het schraallandgebied. Op de voormalige akkers hebben kieviten nog lang geprobeerd jongen groot te krijgen, maar dat zal weinig resultaat hebben gehad door de vele landbouwwerkzaamheden in het verleden. Na het inrichten van het gebied in de winter van 2021/2022 is een gebied met lage begroeiing ontstaan, heel geschikt voor de kievit. Tijdens de

telling op 10 mei baltsen er 6 mannetjes tegelijk boven het gebied. Dat bepaalt het aantal territoria. We vinden een nest op 18 april en later in het seizoen zijn er juvenielen in het terrein. Toch loopt er regelmatig een vos rond en reigers weten het gebied ook te vinden. We hebben niet naar nesten of juvenielen gezocht. Later in het seizoen met de hogere vegetatie zijn ze (gelukkig) ook moeilijk te vinden. Een aanwijzing is dat de diverse oudervogels gedurende het hele seizoen blijven alarmeren. Tijdens ieder bezoek is er veel kievitactiviteit. De kievit heeft het zwaar en neemt sterk af, met name in agrarisch gebied. De Klotputten kunnen een belangrijke plek blijven voor de soort. Het schraallandbiotoop met lage begroeiing is ideaal. De baltsende vogels vliegen voornamelijk boven de lagere natte gedeeltes en niet boven de niet afgegraven gedeeltes van kruidenrijk grasland, waar de vegetatie vanaf het begin van het seizoen al hoger is. Blijkbaar hebben de paartjes toch hun nesten kunnen bouwen op net voldoende droge plekken in dit kletsnatte voorjaar. Samenvattend zijn de kieviten hun waarschijnlijk niet succesvolle plek op de voormalige akkers kwijt, met 7 territoria in 2014, maar hebben ze er nieuw kansrijk biotoop voor in de plaats gekregen. Een zeer wenselijke ontwikkeling voor de kievit waarmee het heel slecht gaat.

Kleine plevier

2 territoria

We zien en horen tot 3 baltsende mannetjes tegelijk. Daarvan blijven 2 territoria over. Een ideaal gebied voor de soort, wellicht permanent op lager begroeide plekken. Het is een echte pionier. Van februari tot in juli is de soort aanwezig. In 2003 constateerden we eveneens een territorium, maar dan op het eiland in de zandvang, in 2009 niet.

Houtsnip

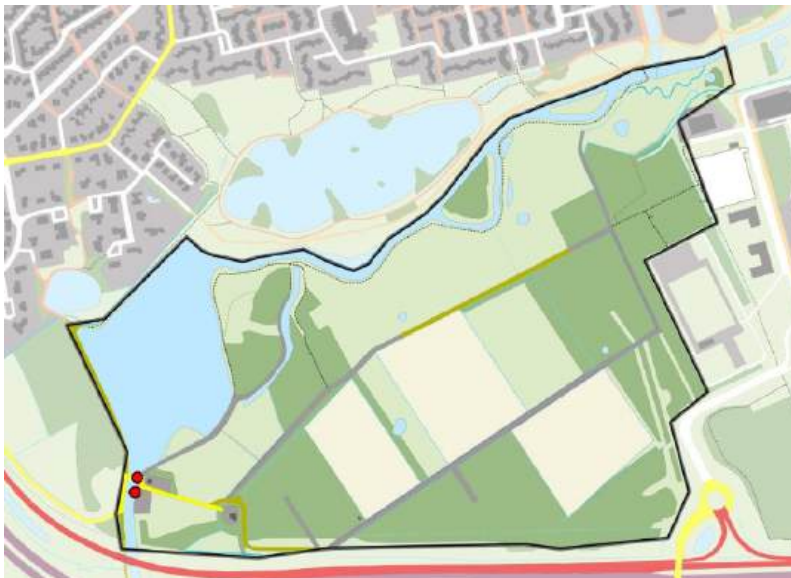
1 territorium

Op 23 april houden we de eerste simultaantelling. Het is eigenlijk te koud en er staat te veel wind. Maar in de planning lukt het niet anders. We zien maar één baltsende houtsnip. De tweede telling vervalt voor dit gebied. Op basis van enkele waarnemingen van houtsnippen komen we tot één territorium in de oostelijke bosstrook. Mogelijk dat ook het oude bos in het westen nog een territorium bevat, maar we hebben hier geen waarnemingen gedaan. De houtsnip neemt geleidelijk toe in Nederland. In eerdere tellingen hebben we de houtsnip niet vastgesteld.

Holenduif

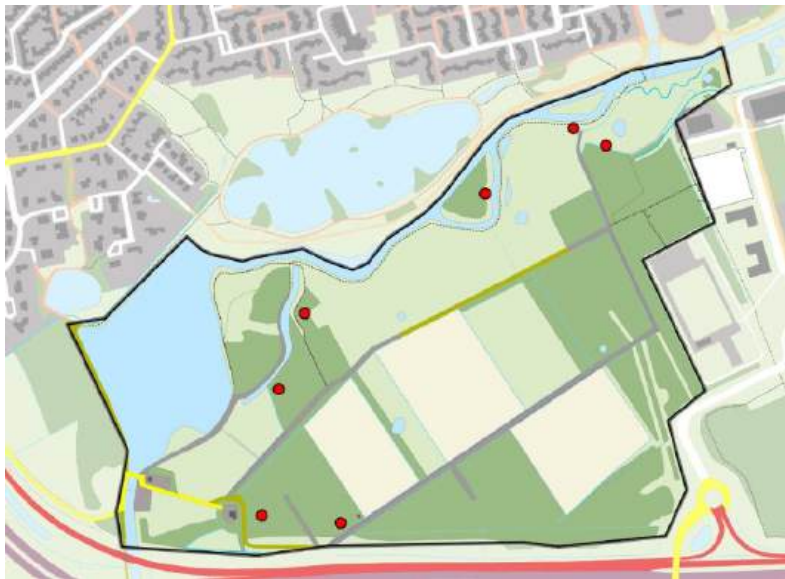
2 territoria

In de Dommel is een installatie gebouwd om drijvend materiaal uit de beek met een grijper te kunnen verwijderen. Dit is vlak voordat het water de zandvang instroomt. 2 paar holenduiven waarderen dit metalen bouwsel en gebruiken het om te nestelen. Er liggen 2 territoria vlak naast elkaar en dit is al jaren zo.

Houtduif

7 territoria

De houtduif is weinig kritisch. We vinden hem verspreid door het gebied waar bos aanwezig is. Wat wel opvalt is het ontbreken in de 25 jaar oude boszone langs de A2. In onze andere broedvogeltelling van 2024 in eveneens 25 jaar oud bos in het Dommeldal laat daar wél territoria zien. Het zou kunnen dat het verkeerslawaaï van de A2 invloed heeft. Of het eikenbos is te monotoon voor de houtduif.

Koekoek

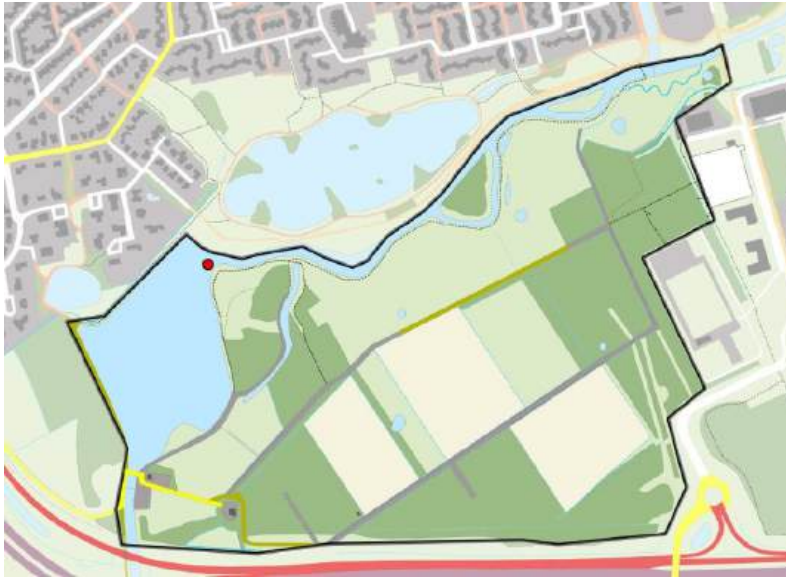
2 territoria

De koekoek is algemeen aanwezig in het gebied. Op de ochtend van 12 mei zijn de koekoeken zeer actief, ze vliegen heen en weer in de Dommelzone met ook veel roepende vrouwtjes. Deze rode lijstsoort heeft bijvoorbeeld de bosrietzanger en de kleine karekiet als doelsoort. De beide soorten zijn hier heel algemeen. Het tellen van de koekoek is wat lastiger. Een dubbeltelling is bijna niet uit te sluiten door de lengte van het getelde Dommeldal. Vandaar dat er enkele waarnemingen verwijderd zijn om te komen tot 2 territoria, wat acceptabel lijkt voor dit gebied. De trend in moerasgebieden in Nederland is stabiel. Koekoeken hebben maar een kort seizoen in Nederland. De adulten vertrekken weer naar Afrika vanaf begin juni. De juvenielen doen er langer over om op de wieken te gaan. De koekoek staat op de rode lijst door biotoopafname in Nederland en oorzaken in Afrika.

IJsvogel

1 territorium

De 12 waarnemingen waaronder een keer een paar, zijn goed voor 1 territorium. Het vaststellen van jonge vogels is niet gelukt. De Dommeloovers hebben veel riet en andere dichte vegetatie als foerageerplek. De oude Dommelarm zou een locatie kunnen zijn voor het nest. Hier concentreren zich de waarnemingen. Na een aantal zachte winters neemt de soort in aantal toe. Toch is het in Brabant nog geen algemene soort in beekdalen.

Grote bonte specht

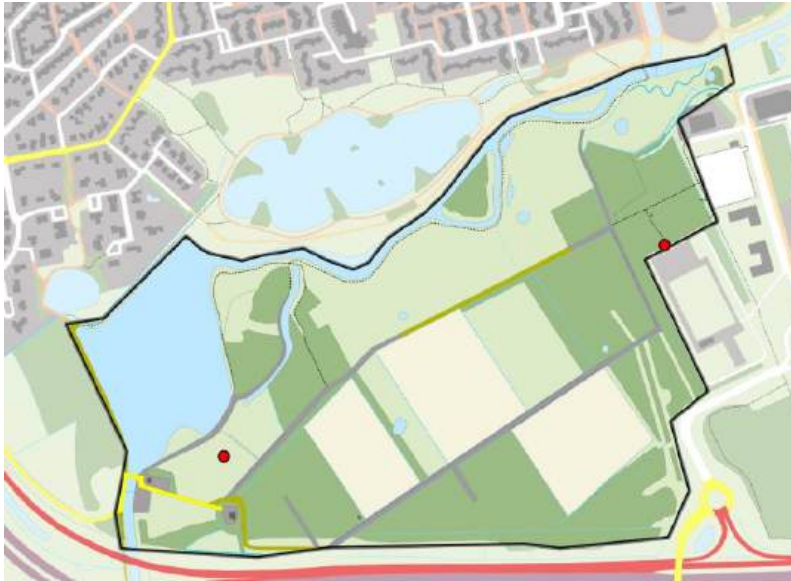
3 territoria

De soort komt voor in de 2 oude bosgebieden. Het is in Brabant een talrijke broedvogel.

Groene specht

2 territoria

Deze lang en actief roepende soort komt verspreid in het gebied voor. De broedvogelstand in Nederland geeft een matige toename te zien. In Brabant is het een vrij talrijke broedvogel. Op basis van de waarnemingen is correctie dit jaar niet nodig geweest. Twee territoria in de afzonderlijke bosgedeeltes is een goed resultaat.

Wielewaal

1 territorium

Op 18 mei horen we een roepende wielewaal in het oude bos in het westen. De waarneming valt in de geldige periode. Er zijn geen vervolgwaaarnemingen, maar dat zijn we gewend bij andere inventarisaties voor de wielewaal als het territorium het enige is in de wijde omgeving en er geen aanleiding voor het mannetje is om te roepen. Dit oude bos heeft een gevarieerde samenstelling met ook oude populier, een voorkeursoort om het nest in te maken. We konden de soort niet eerder in het gebied vaststellen.

Gaai

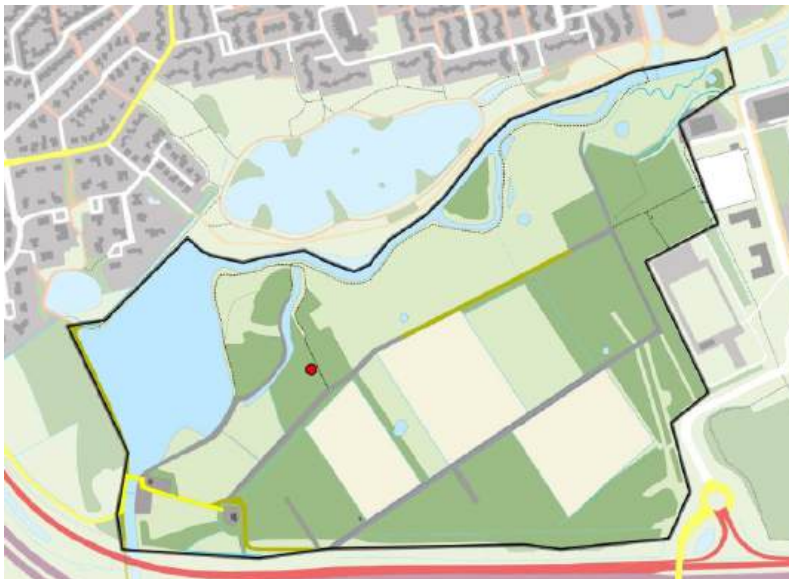
3 territoria

Van de 3 territoria ligt er één in het bos van 30 jaar, de andere twee in ouder bos, daarmee is er een goede verdeling over het gebied.

Kauw

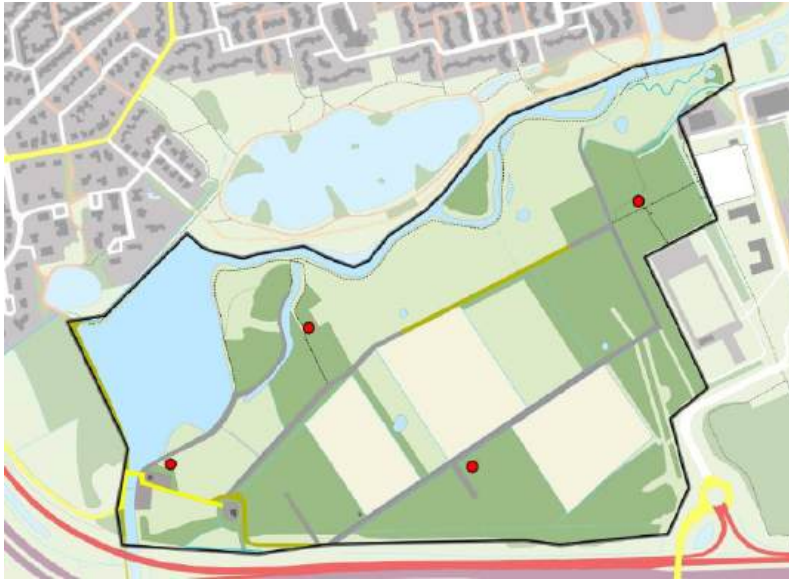
1 territorium

De meeste kauwtjes foerageren alleen in het gebied en broeden in de woonwijken. Slecht één paar heeft binding met het oude bos in het westen, zodat hier een territorium ligt.

Ekster

4 territoria

We kennen de ekster voornamelijk als een “stadse” soort, die weinig in natuurgebieden of het agrarische gebied voorkomt. De Klotputten vormen een randgeval. Bij onze inventarisatie in 2009 vonden we 6 territoria in de bossen en bosjes ten zuiden van de Dommel in de Klotputten en nog eens 7 territoria in de zone rondom de Hanevoetvijver en meer oostelijk in het Dommeldal bij de High Tech Campus. Dit jaar komen 4 territoria voor de dag in de Klotputten. De vogels maken de nesten in het natuurgebied en foerageren veel in de woonwijken die aansluitend te vinden zijn. Je ziet de vogels veel heen en weer vliegen tussen bebouwing en nestplekken. Blijkbaar is deze randzone heel aantrekkelijk.

Zwarte kraai

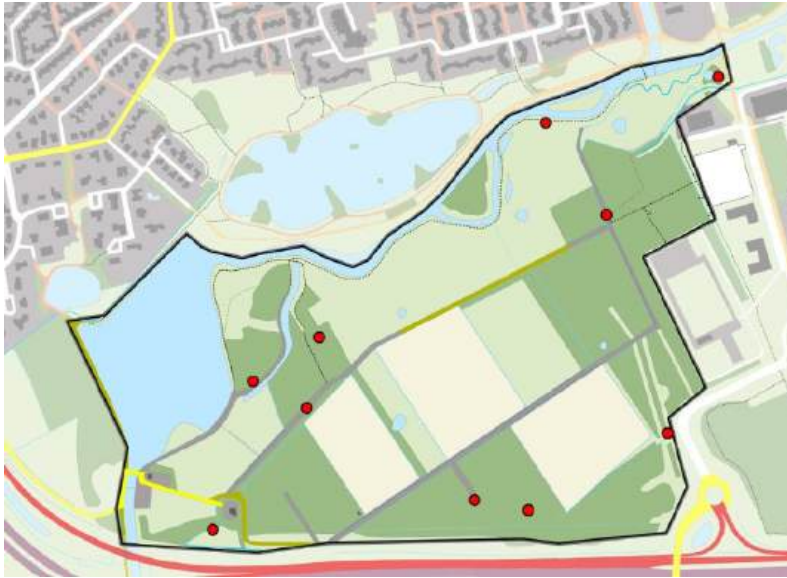
2 territoria

Zowel in het oosten als in het westen ligt een territorium.

Pimpelmees

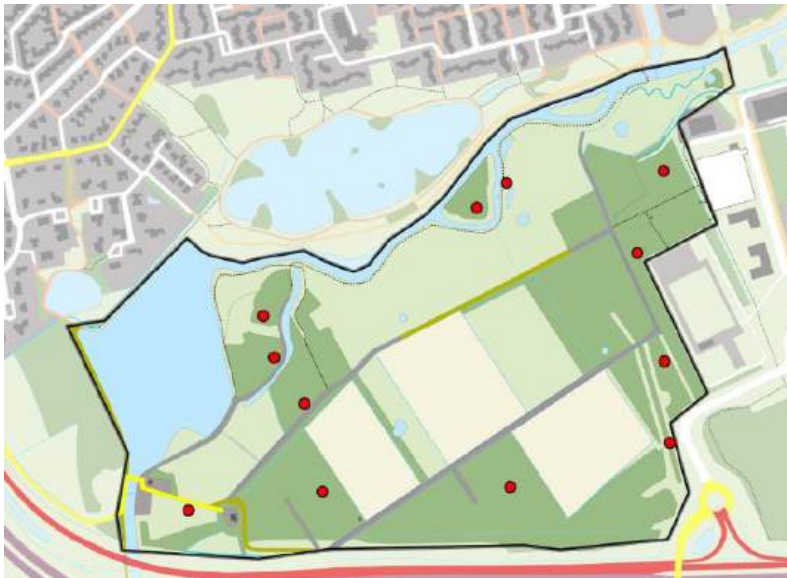
10 territoria

De soort is verspreid over gebieden met struiken en bos, en komt voor in oud en nieuwer bos.

Koolmees

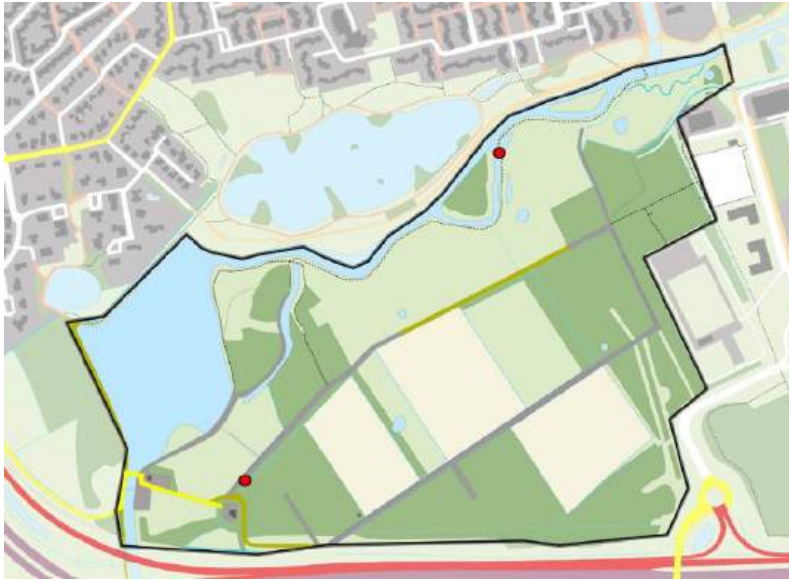
12 territoria

De soort is eveneens verspreid over gebieden met struiken en bos, in een dichtheid die iets groter is dan van de pimpelmees. Het aantal is sinds de vorige telling in 2009 sterk afgenomen. Mogelijk doordat er veel struweel is verdwenen door het veel meer open maken van het kerngebied.

Staartmees

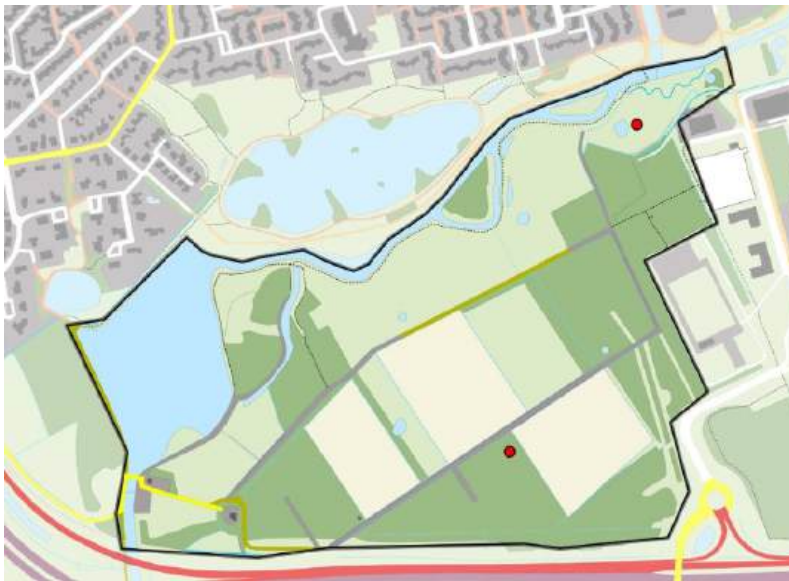
2 territoria

Er zijn twee territoria in dichte bosjes. De staartmees is een uitgesproken standvogel. Hij komt verspreid in de bossen voor. We zullen zeker enkele paren gemist hebben, in het dichte struweel.

Sprinkhaanzanger

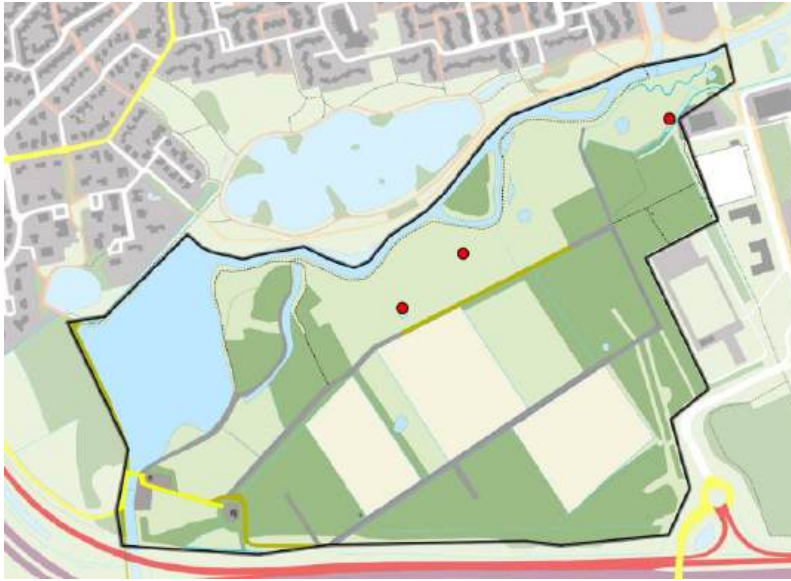
2 territoria

Een territorium ligt in het oude rietperceel gemengd met wat lagere moerasvegetatie. Deze vogel zingt het hele seizoen. Het andere territorium ligt in ruige mantelbegroeiing van een gekapt bosgedeelte. De soort is weinig algemeen in Brabant. Daarom is de aanwezigheid van betekenis. Een leuke waarneming doen we op 2 juli als in een struik aan de rand van het rietveld in het eerste territorium 2 kleine vogeltjes met elkaar in gevecht zijn: een spotvogel en een sprinkhaanzanger. Twee soorten die je niet makkelijk ziet, maar nu een tijd mooi in beeld, de gelige en egale spotvogel een stuk groter dan de gestreepte sprinkhaanzanger. In Brabant neemt de soort af. In 2003 is ook een territorium vastgesteld. De beide territoria in 2024 zijn een mooi resultaat. Het is een belangrijke soort die kwaliteit van het gebied aangeeft.

Fitis

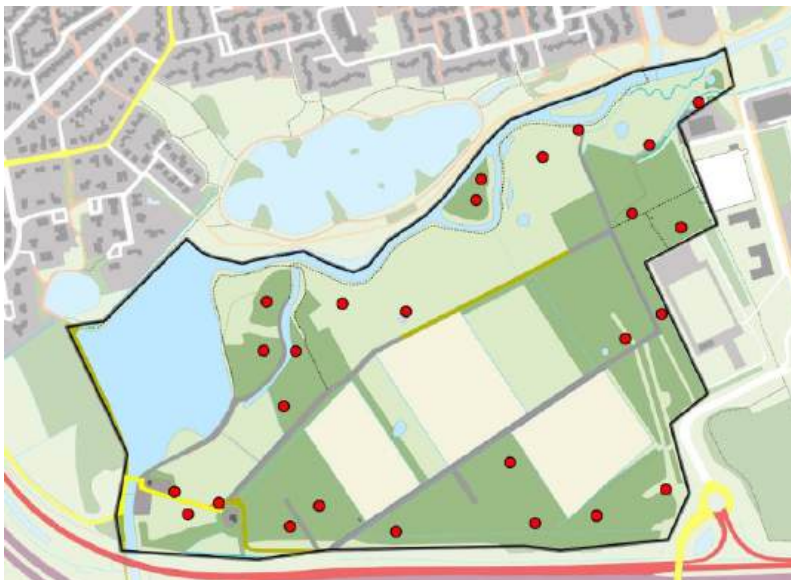
3 territoria

De 3 territoria liggen alle in jonge opslag van moerasbos, grenzend aan een rietveld. Het mantelstruweel dat in 2022 is aangelegd rondom het bestaande bos heeft nog geen aantrekkingskracht. We zien veel vaker in onze inventarisaties dat de fitis veel minder voorkomt dan verwacht. De fitis is een uitgesproken pioniersoort van droge of natte bosvegetaties. Na de aanleg van de 10 ha compensatiebos kwam de soort hier veel voor in 2003 en 2009.

Tjiftjaf

26 territoria

De tjiftjaf broedt in open boombegroeiing en stelt weinig eisen aan de ondergroei. Zowel dichte als open ondergroei voldoen. De verspreiding in de Klotputten komt overeen met die van de zwartkop.

Rietzanger

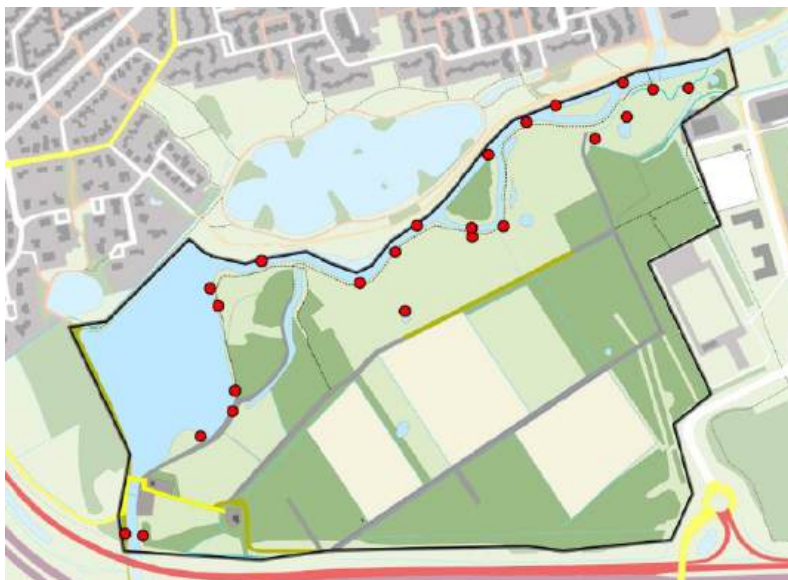
1 territorium

De enige zangwaarneming is op 17 mei. Dit is lang na het ingaan van de geldige periode op 15 april. De rietzanger is een soort die meestal veel zingt. Maar de soort heeft hier ter plaatse geen concurrentie. Vandaar dat we deze waarneming beschouwen als een territorium. De rietzanger komt weinig voor in het binnenland van Brabant. Het is een nieuwe soort voor het gebied, waar hij in de vorige eeuw veel voorkwam (eigen waarneming) en is hopelijk een blijver.

Kleine karekiet

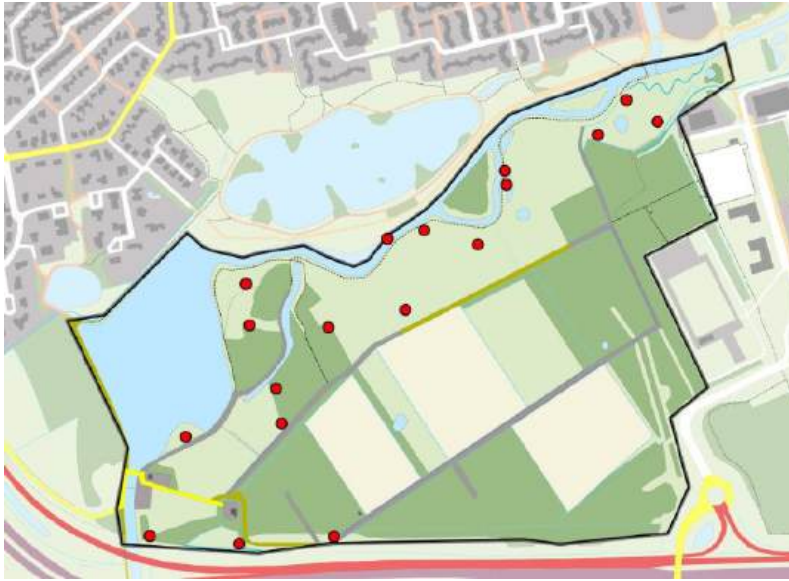
23 territoria

Deze echte rietvogel heeft de wisselende waterstanden in de Dommel dit voorjaar toch overleefd. Op alle plekken met riet horen we de soort. Dit is langs de zandvang, waar nu een brede rietstrook is ontstaan en langs de Dommel. In de rietplukken in het schraalland vinden we maar enkele kleine karekieten, dit is opvallend. De kleine karekiet breidt sterk uit sinds de telling in 2009. Het beheer van de rietoevers door waterschap de Dommel waarbij steeds flinke zones gespaard worden, werpt vruchten af. De vele territoria in de Klotputten vormen een grote tegenstelling met het dit jaar heel lage aantal in de Dommelbeemden tussen de Hogt en de Volmolen, waar we in 2024 ook geteld hebben. Hier hebben de sterk wisselende waterstanden in dit beektraject dit voorjaar zijn tol geëist.

Bosrietzanger.

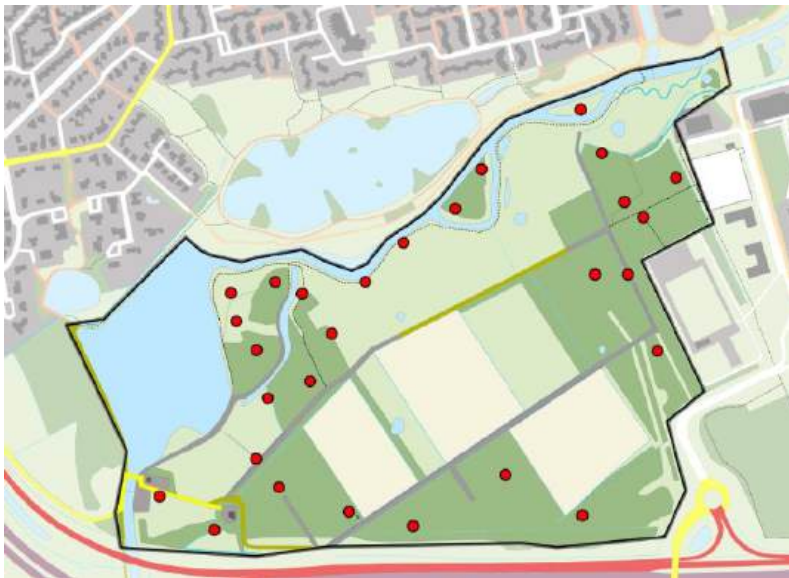
18 territoria

Deze beekdalsoort komt veel voor. Overal waar in het beekdal een struik omgeven door hoge vegetatie van bijvoorbeeld riet groeit horen we de bosrietzanger zingen. In de laatste rondes zijn nog veel zingende vogels toegevoegd aan de waarnemingen. Sinds de telling in 2009 is het aantal flink gestegen. Dit komt door de toename van struweel in de moeraszone in combinatie met riet of andere hoge vegetatie. Het is in Brabant een algemene broedvogel. Het is een kenmerkende struweelvogel van beekdalen, die een stuk kwaliteit aangeeft.

Zwartkop

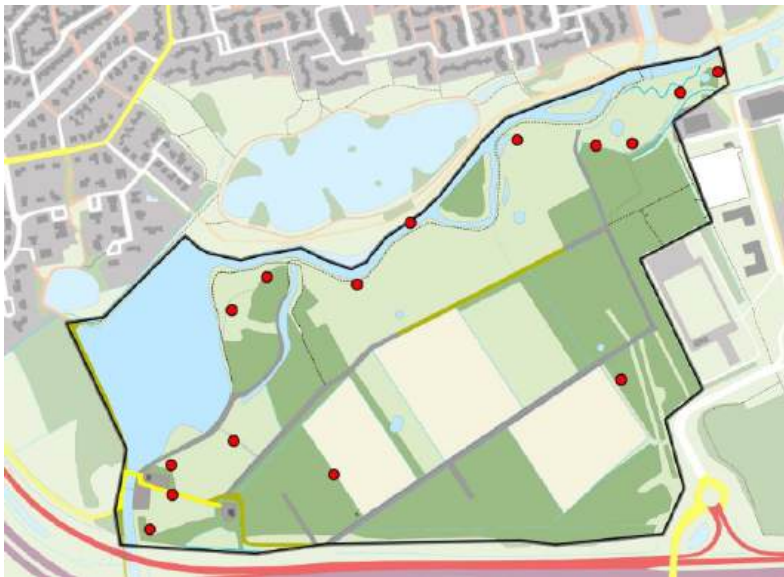
28 territoria

De zwartkop is een van de algemeenste broedvogels in het gebied. Het leefgebied bestaat uit wat bomen met een goed ontwikkelde struiklaag. De eisen zijn iets hoger dan bij de tjiftjaf.

Tuinfluitier

15 territoria

De tuinfluitier zoekt niet te dicht struweel. In de Klotputten is de soort in moerasstruweel en bosranden aanwezig. In Brabant is het een talrijke broedvogel.

Grasmus

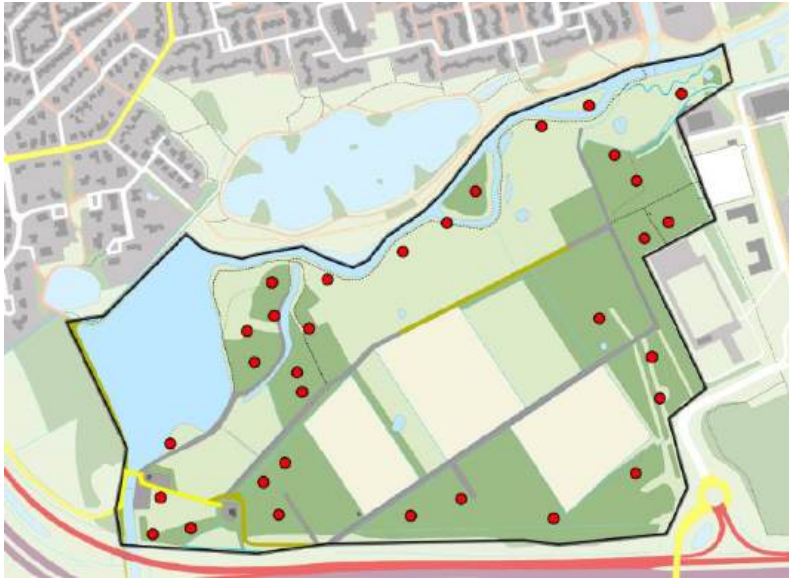
5 territoria

Deze struweelvogelsoort komt in lage aantallen voor. Struweel is er genoeg maar geen doornstruweel. Veel struweel in het moeras bestaat uit grauwe wilg, riet en andere dichte vegetatie. De soort komt wel op enkele plekken voor waar (dit voorjaar) niet permanent water in het maaiveld staat en daarmee het voorkomen van braam mogelijk maakt. Ten opzichte van het ook door ons geïnventariseerde Dommeldal tussen de Hogt en de Volmolen in Veldhoven is het verschil opvallend. In dit deel van het Dommeldal is juist veel struweel aanwezig in drogere omstandigheden. Hier broeden juist veel grasmussen. De Klotputten zullen in waarde stijgen als er meer grasmussen een plek vinden. Langs bosranden kan meer struweel ontwikkelen.

Winterkoning

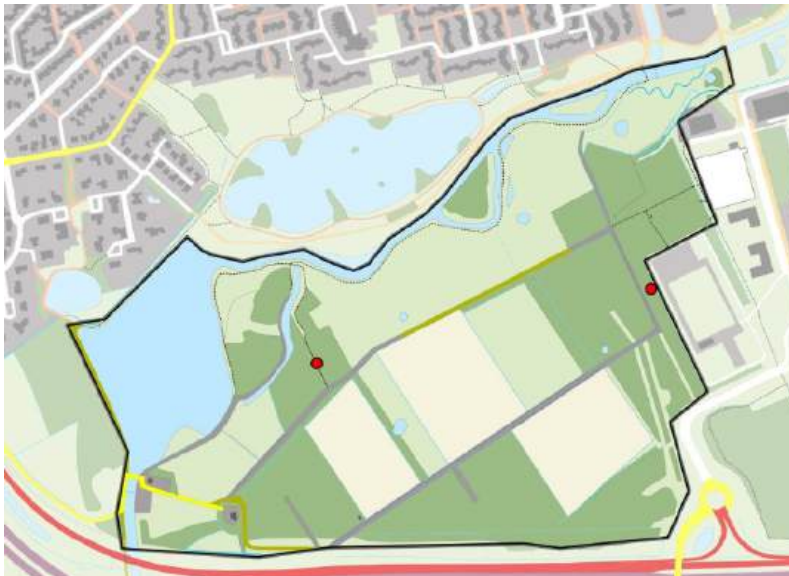
32 territoria

Deze onvermoeibare zanger is de meest algemene broedvogel in de Klotputten. Soms is een struik met wat dichte vegetatie rondom al genoeg. Zowel het natte moeras als de bossen en houtsingels hebben territoria.

Boomklever

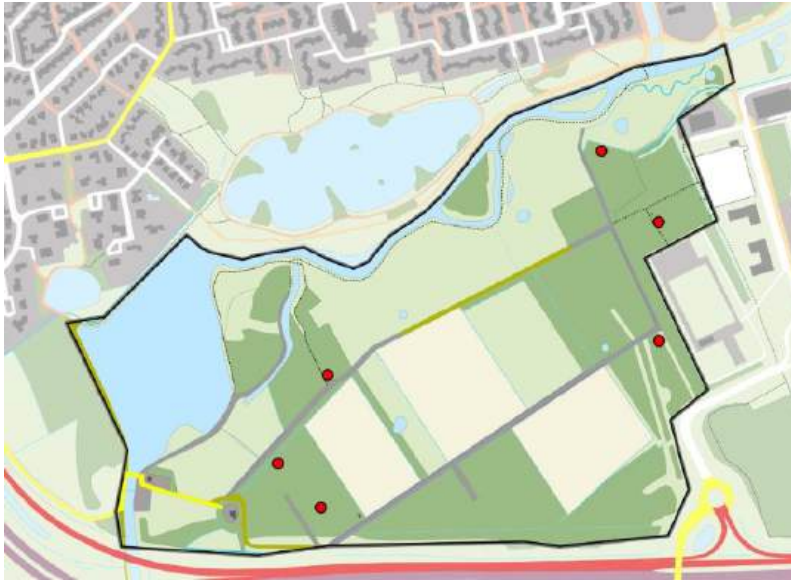
2 territoria

De beide oudere bosgedeeltes hebben ieder een territorium. De soort vertoont een matige toename in Nederland. De soort was ten tijde van onderzoek in 1979 zeldzaam in Brabant, maar heeft een enorme ontwikkeling in aantal doorgemaakt met het ouder worden van het bos. Het is een nieuwe soort voor het gebied.

Boomkruiper

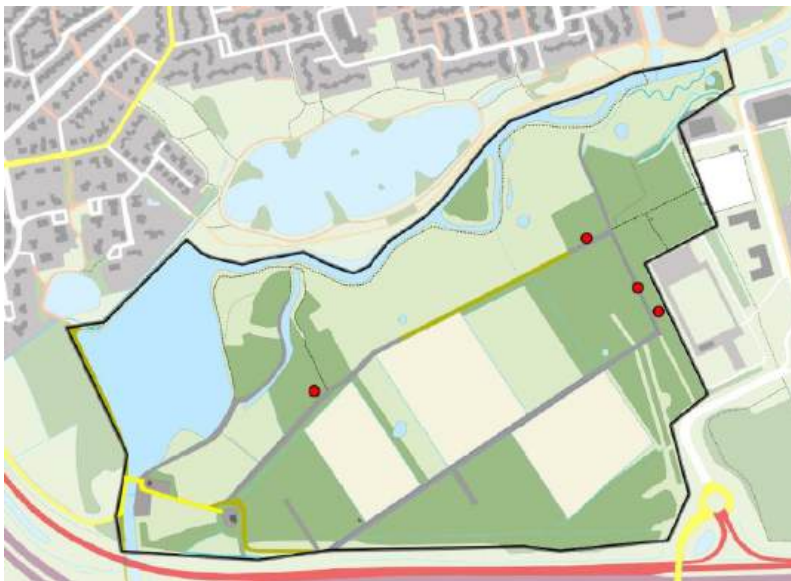
6 territoria

De boomkruiper komt in het oudere bos voor. Het nieuwe bos van 25 jaar oud biedt nog geen nestgelegenheid. De soort heeft behoefte aan bomen met ruwe schors om het nest achter te kunnen verbergen.

Spreeuw

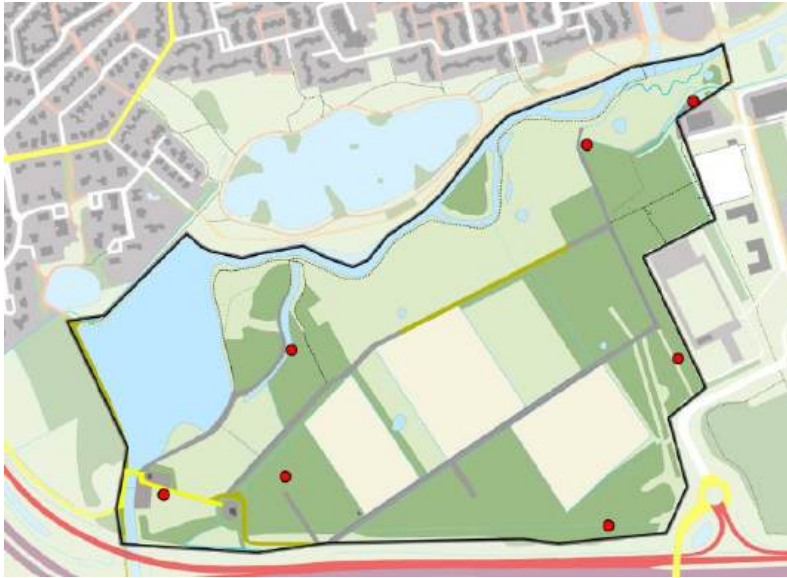
4 territoria

De oude bosgedeeltes hebben 3 territoria en het 4^e bevindt zich in twee solitaire populieren aan de rand van het schraallandgebied. De Nederlandse trend is matig negatief. Er komen veel meer spreeuwen in het open gebied foerageren dan alleen de eigen broedvogels. Na ongeveer 5 mei, als de meeste jonge vogels zijn uitgevlogen zien we flinke groepen.

Zanglijster

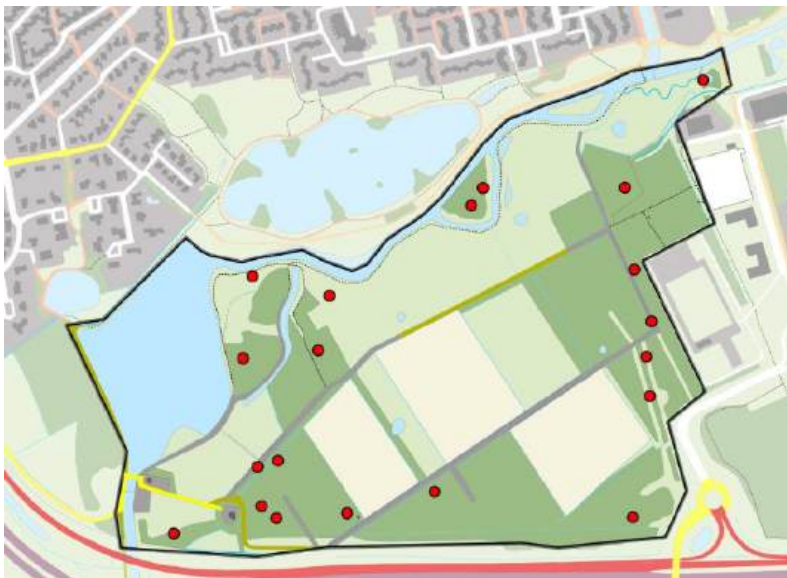
7 territoria

De zanglijster komt verspreid over het gebied voor, ongeveer in een dichtheid die de helft is van de merel, zoals we bij veel van onze inventarisaties in de regio zien. Zowel oud als nieuw bos en een houtsingel bieden territorium.

Merel

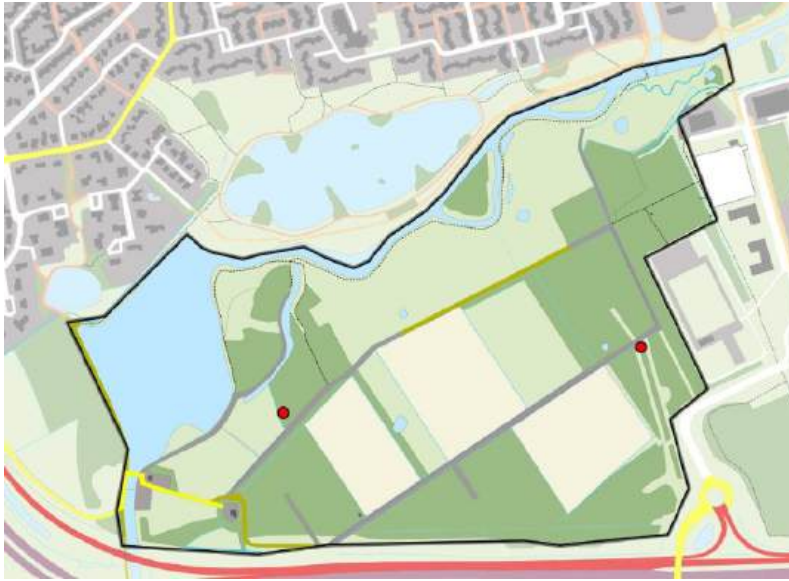
20 territoria

Komt verspreid over het gebied voor. Het oude bos heeft opvallend meer territoria dan het nieuwe. In de eerste telrondes zingen een beperkt aantal merels maar gedurende 15 minuten. Maar in latere rondes horen we merels af en toe gedurende de 3 uur durende telronde, zodat aan het einde van het seizoen naar verwachting vrijwel alle territoria in beeld zijn.

Bonte vliegenvanger

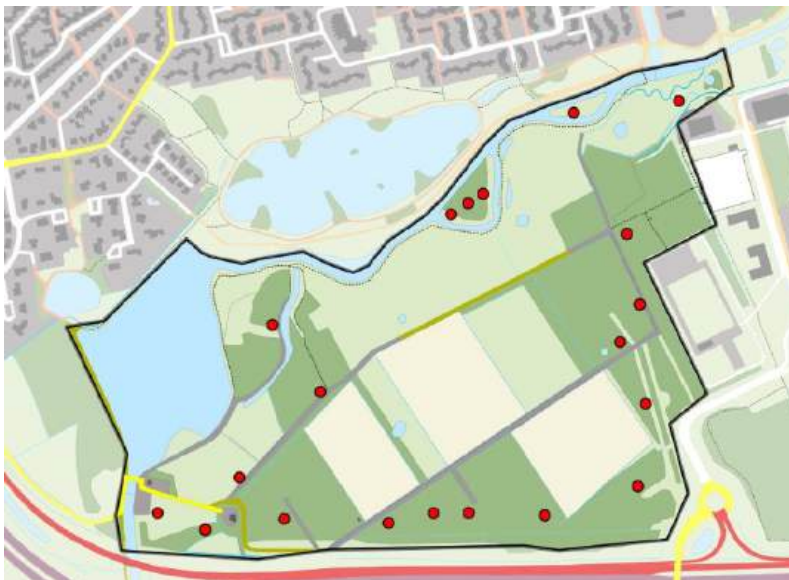
2 territoria

Op 1 mei horen we 2 zingende bonte vliegenvangers, een nieuwe soort voor het gebied. Een territorium in het oude bos met houtwal in het oosten en een territorium in het oude bosperceel met de houtsingel langs het zandpad. Hier hangen geen nestkasten. De soort zoekt de oudere bosgedeeltes op. Er zijn enkele vervolgwaarnemingen. De soort is sinds 2004 vervijfvoudigd in Noord-Brabant.

Roodborst

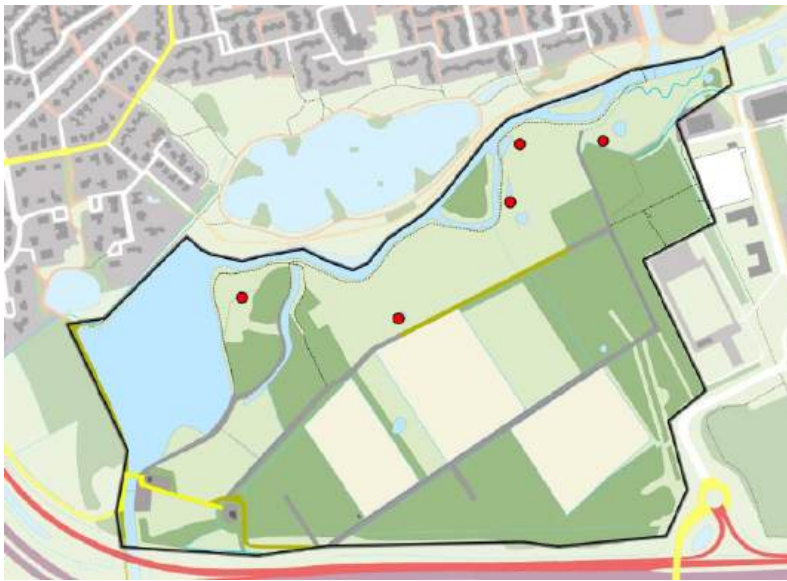
20 territoria

Moeras is minder geschikt voor deze soort. Juist het drogere bos en het nieuwe bos zorgen voor territoria. De roodborst heeft in tegenstelling tot de winterkoning juist wat openheid in de ondergroei nodig.

Blauwborst

5 territoria

Vanaf 18 april horen we blauwborsten. Ze zorgen voor territoria. Op 12 mei tijdens een nieuwe ronde zingen er nog steeds maar op andere plekken, verder weg van de eerdere territoria. De fusieafstand zorgt voor nieuwe stippen. Het biotoop van wilgenstruiken omringd door dichte (schraalland) vegetatie is optimaal voor de blauwborst, dit rechtvaardigt de 5 territoria. In 2009 bleek 1 territorium aanwezig, de uitbreiding naar 5 is een grote sprong in de goede richting. De aantallen blauwborsten in Nederland zijn sinds 1990 verdrievoudigd. De soort geeft kwaliteit in de Klotputten aan.

Roodborsttapuit

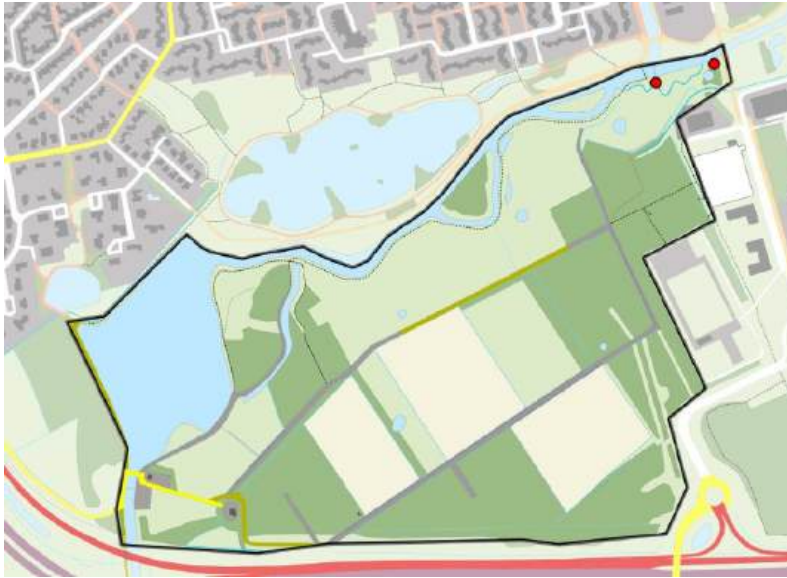
2 territoria

Er zijn slechts 2 waarnemingen die beide leiden tot een territorium. Het open schraallandgebied geeft nog geen aanleiding voor leefgebied voor de soort. Het is een ruigtevogel. De trend in Nederland is sterk positief.

Huismus

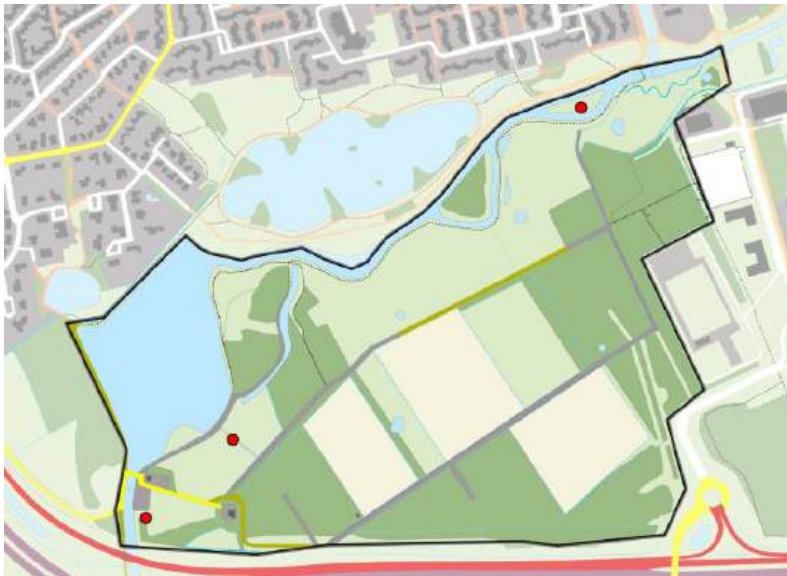
2 territoria

Deze stadsbewoner zoekt de rand van natuurgebied op om te foerageren en in dit geval waarschijnlijk te nestelen. Vlak ten zuiden van de Dommel liggen 2 territoria, die vermoedelijk relatie hebben met de school aan de overzijde (brood).

Heggenmus

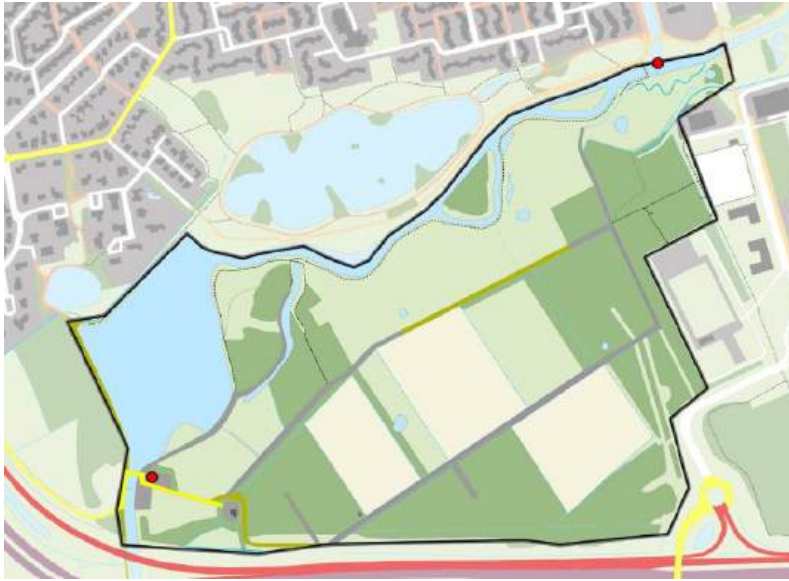
3 territoria

Het dichte moerasbos heeft geen territoria. De heggenmussen komen voor in bosranden met veel struweel. Hij staat bekend als een echte pionier die het vooral van jonge ontwikkelingsstadia moet hebben. In aaneengesloten bos komt de soort weinig voor. Het aantal territoria in de KLotputten daalde van 9 naar 3 territoria, mogelijk door het verdwijnen van een deel van het struweel bij de herstelmaatregelen. In Brabant komt de heggenmus veel voor.

Grote gele kwikstaart

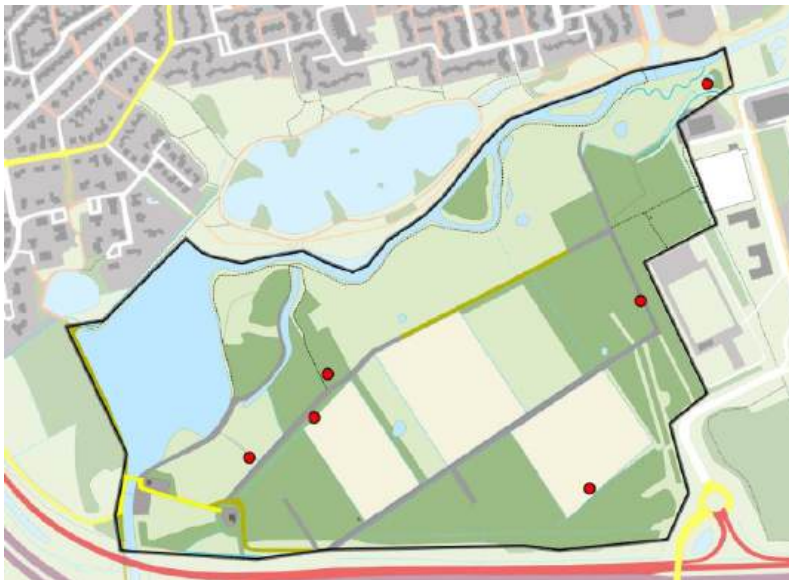
2 territoria

Medeteller Lambert Prüst die in de omgeving woont geeft aan dat de grote gele kwikstaart in het broedseizoen de afgelopen jaren regelmatig op de beide plekken te zien is. De eerste is waar de Dommel in de zandvang uitkomt en waar de brug of de omgeving broedgelegenheid geeft. De andere plek is bij de stuw stroomafwaarts waar Dommel en afwateringskanaal splitsen. Er hangt minstens 1 nestkast maar we hebben geen gebruik gezien. Via waarneming.nl wordt op 13 juli 1 juveniele vogel in het eerstgenoemde territorium gemeld. Twee territoria slechts 1,5 km uit elkaar is een mooi resultaat. De soort geeft kwaliteit van een beekstelsel aan.

Vink

6 territoria

Slechts 6 territoria is heel weinig. Blijkbaar is het natte moerasbos nauwelijks in trek en dit geldt helemaal voor het 30 jaar oude bos waar we geen enkele vink hebben genoteerd.

Appelvink

1 territorium

Op 18 april vliegt een paartje rond in de toppen van het oude loofbos in het westen. In de weken ervoor zien we in het elzenmoerasbos in het zuidwesten ook 2 exemplaren. Het biotoop is geschikt. De appelvink is een nieuwe soort voor het gebied en geeft kwaliteit van het loofbos aan.

Groenling

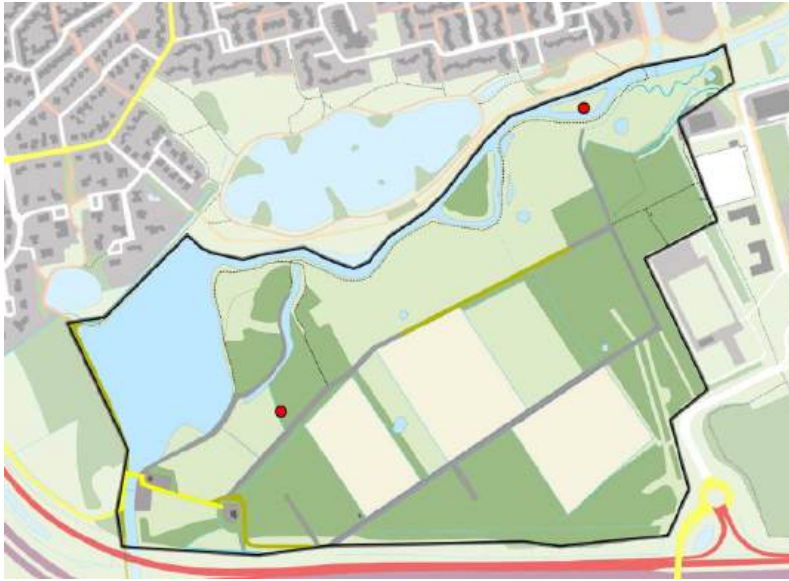
1 territorium

Eén territorium in moerasbos met een enkele oude populier. Houtsingels vormen natuurlijk leefgebied. De naastliggende woonwijk zal ook bijdragen aan dit territorium. Het is een nieuwe soort voor het gebied.

Putter

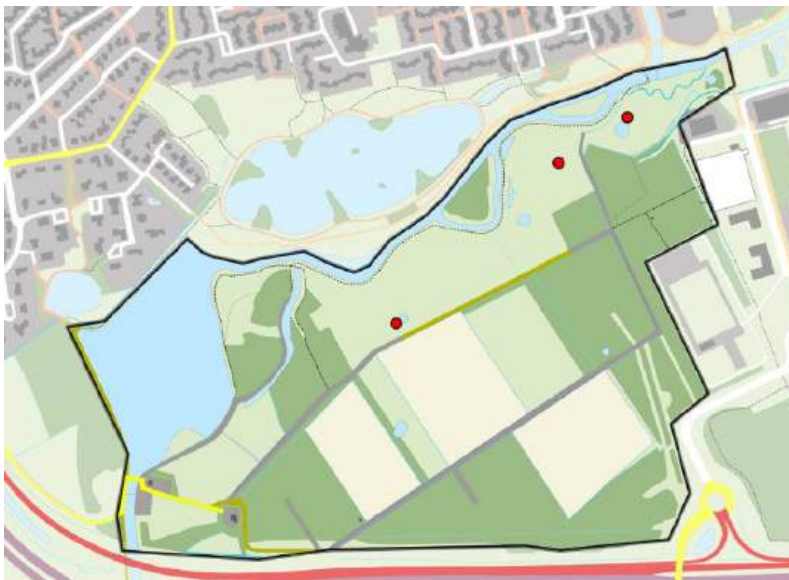
2 territoria

Slechts enkele waarnemingen, zowel in het oosten als in het westen, leiden tot de 2 territoria. Ook de putter is een nieuwe soort voor het gebied. De putter neemt in Brabant nog steeds toe. In 1979 was de putter een zeldzaamheid in Brabant. Vanaf de jaren 90 begint de opmars in onze provincie, daarna gaat het snel en nu zien we overal putters. Het is een ruigtevogel.

Rietgors

3 territoria

Overall in de Klotputten komen grote en kleinere rietveldjes voor, een goed leefgebied voor de rietgors. Het aantal territoria is een aanwijzing voor de waarde van de Klotputten als moerasgebied. Het is in Brabant een talrijke broedvogel, die daarentegen in de regio vrij weinig voorkomt. De rietgors is een indicatiesoort voor moeras. Door de uitgevoerde vernatting in de Klotputten kan deze soort nog verder toenemen.

Conclusies

Conclusies vanuit de systematiek van ecologische vogelgroepen

Om wat meer inzicht te krijgen in de vogelpopulatie in het inventarisatiegebied Klotputten gebruiken we de systematiek die in de 90er jaren is ontwikkeld door H. Sierdsema. In het rapport “Broedvogels en beheer” uit 1995 zijn ecologische vogelgroepen geformeerd. Een ecologische vogelgroep bestaat uit een aantal vogelsoorten die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefgebied. Dit zijn de zogenaamde kenmerkende soorten. We kunnen het aantal in een gebied aanwezige kenmerkende soorten uit de ecologische vogelgroep vergelijken met het maximaal aanwezige aantal. Het aantal aanwezige kenmerkende soorten uit een ecologische vogelgroep bepaalt de kwaliteit.

Binnen de kenmerkende soorten van een ecologische vogelgroep kun je onderscheid maken in niet kritisch, vrij kritisch en kritisch. Dit is onderstaand aangegeven. Zie ook de aanduiding bij iedere soort in de overzichtstabel eerder in dit rapport. We geven hier het voorbeeld van de niet kritische soort zwartkop, aangegeven met code 1: zwartkop 1, of de vrij kritische soort groene specht: groene specht 2, en bijvoorbeeld de kritische soort dodaars: dodaars 3.

Een ecologische vogelgroep is:

Optimaal ontwikkeld: als vrijwel alle kenmerkende en (vrij) kritische soorten voorkomen, meer dan 70% van de soorten.

Goed ontwikkeld: als kritische soorten vrijwel ontbreken, minder dan 30% van de kritische soorten is aanwezig. Meer dan 50% van de kenmerkende soorten is aanwezig.

Redelijk ontwikkeld: als kritische soorten geheel ontbreken. Minder dan 50% van de kenmerkende soorten is aanwezig.

We hebben de systematiek toegepast op de Klotputten. Onderstaande conclusies zijn niet meer dan een aanwijzing over de staat waarin een bepaald natuurschap voor vogels is ontwikkeld. Of een soort voorkomt of niet heeft allerlei oorzaken, waarvan de huidige ecologische staat van een natuurschap er maar een van is. Als een soort ontbreekt kan dit evengoed veroorzaakt worden door bijvoorbeeld oorzaken in het overwinteringsgebied of het verdwijnen van de soort uit heel noordwest Europa.

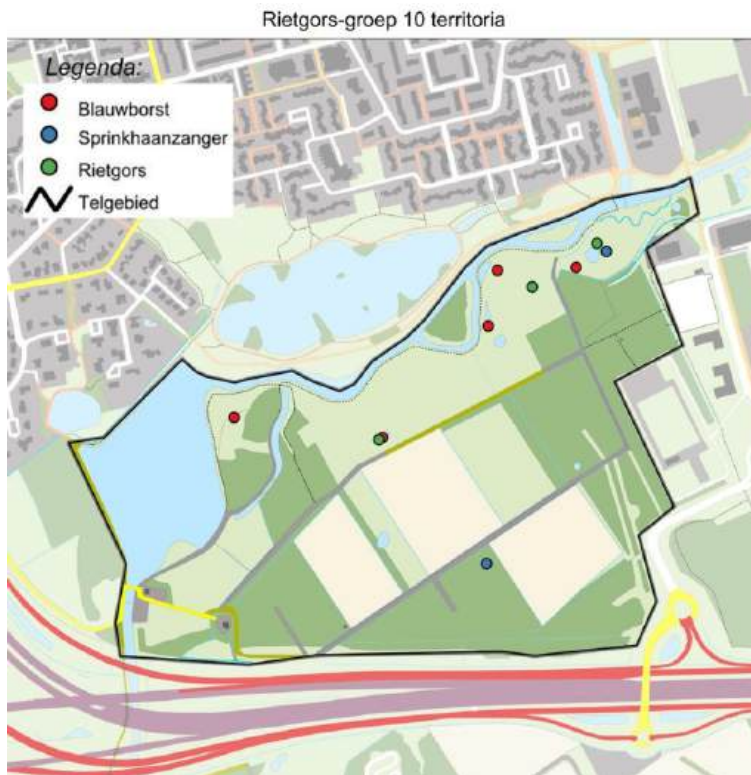
De volgende groepen zijn relevant.

a. Bosgebieden

De bossen vallen uiteen in Beekbegeleidend bos en Dennen-, eiken- en beukenbos. De eerste groep van het Beekbegeleidend bos bestaat uit jonger en ouder bos. De oppervlaktes zijn vrij klein en de ligging is versnipperd. Er huizen enkele belangrijke soorten zoals wielewaal en appelvink. De tweede groep bossen die is benoemd onder Dennen-, eiken- en beukenbos bestaat voor een klein deel uit een oudere houtsingel met daaraan aansluitend bos. Ook hier huizen enkele belangrijke soorten namelijk de bonte vliegenvanger en de houtsnip. Het overige bos met dit natuurschap is jong monotoon bos dat nog weinig waarde voor vogels vertegenwoordigt. Algemene soorten als de merel en de houtduif komen hier bijvoorbeeld opvallend weinig voor. Als geheel hebben de aanwezige oudere bossen in de Klotputten zeker waarde voor vogels, maar de bossen zijn geen specialiteit.

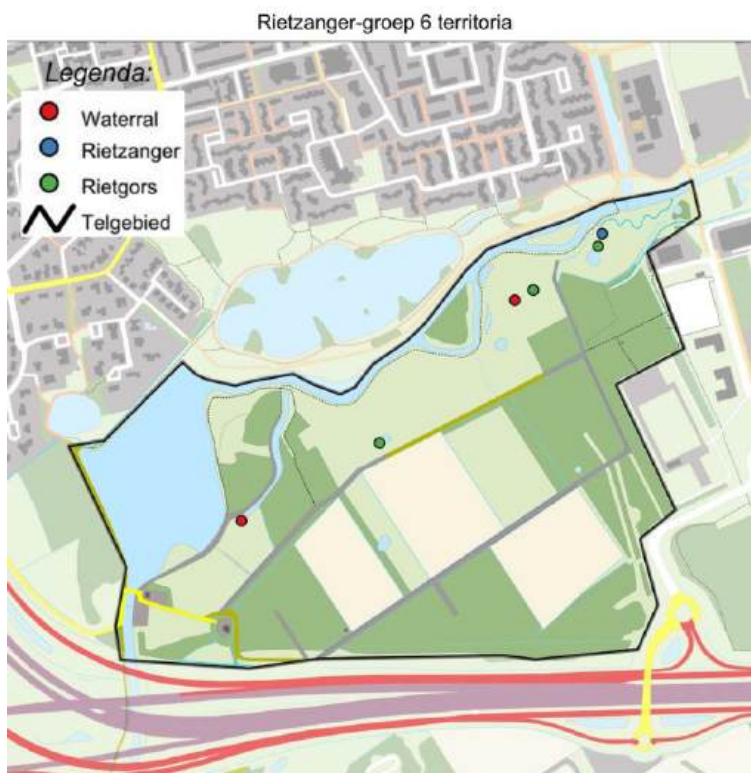
b. Moeras

Rietgorsgroep. Ruigtes en lage struwelen, veelal nat tot vochtig. (ruigtevogels van nat gebied). Dit type gebied komt voor in een zone langs de Dommel.

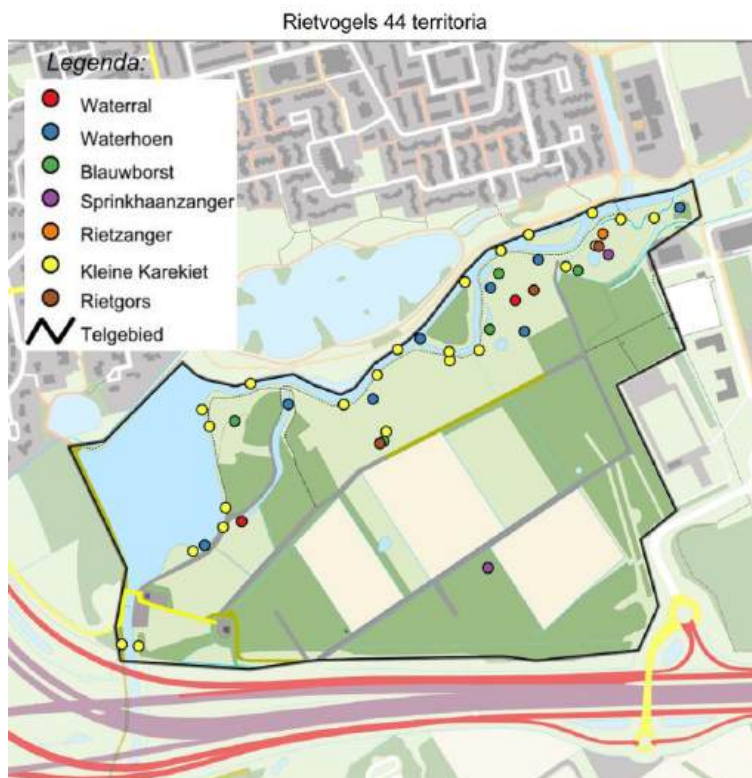
Soorten: blauwborst (2), paapje (3), sprinkhaanzanger (2), krekelzanger (2), rietgors (1). In de Klotputten komen 3 van de 5 kenmerkende soorten voor: blauwborst (2), sprinkhaanzanger (2) en rietgors (1). Dit is 60%, en de aantallen territoria zijn heel behoorlijk, vooral de blauwborst springt eruit. De kritische soort (paapje) ontbreekt. Deze ecologische vogelgroep is hier goed ontwikkeld volgens de systematiek. Het heeft potentie om zich verder te ontwikkelen met hogere aantallen van de kenmerkende soorten. Een opmerking daarbij: het gaat om soorten van verlandend riet. Door de recente inrichting van het gebied en de optredende kwel is er wellicht meer kans voor niet verlandende wat grotere rietvelden zonder struiken.

Rietzangergroep. Zeggen-riet, nat tot verlandend, voornamelijk overjarig. (vogels van

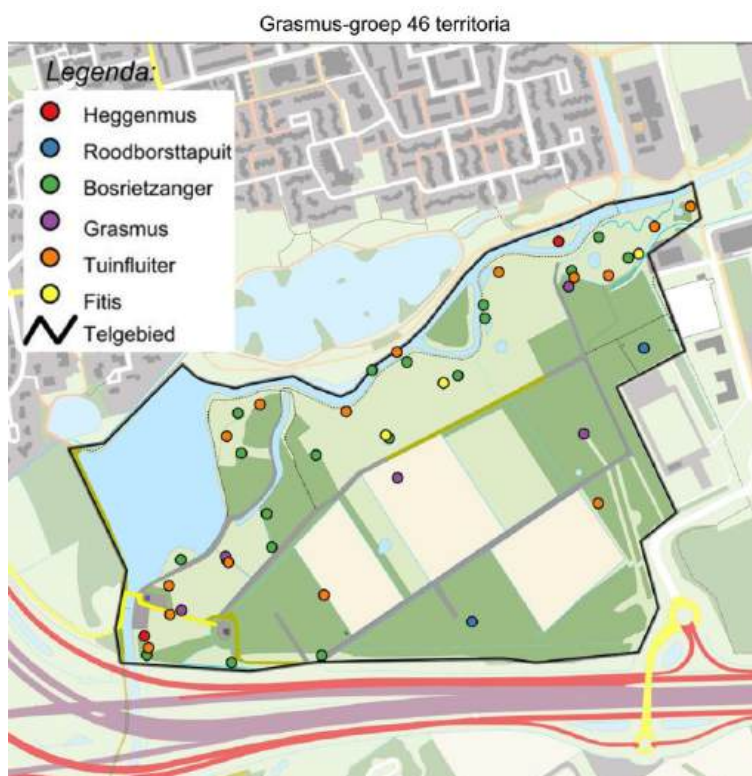
zeggenmoeras). Deze groep benoemen we omdat de zeggenmoeraszone aanwezig is en kans heeft tot verdere ontwikkeling. Soorten: bruine kiekendief (3), waterral (2), kraanvogel (3), rietzanger (2) en rietgors (1). In de Klotputten komen 3 van de 5 soorten voor: waterral, rietzanger en rietgors. De aantallen zijn nog vrij laag. Deze ecologische vogelgroep is hier goed ontwikkeld volgens de systematiek en zou verder kunnen groeien.

Rietvogels. De stippenkaart van de rietvogels waar ook de niet kritische soorten opstaan, is eveneens overtuigend. Veel verschillende en bijzondere soorten vinden er leefgebied, vaak in flinke aantallen.

c. Struweel

Grasmusgroep. (struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden met struiken). In deze groep zijn 6 van de 12 soorten aanwezig (bosrietzanger, heggenmus, roodborsttapuit, tuinfluiter, fitis, grasmus)

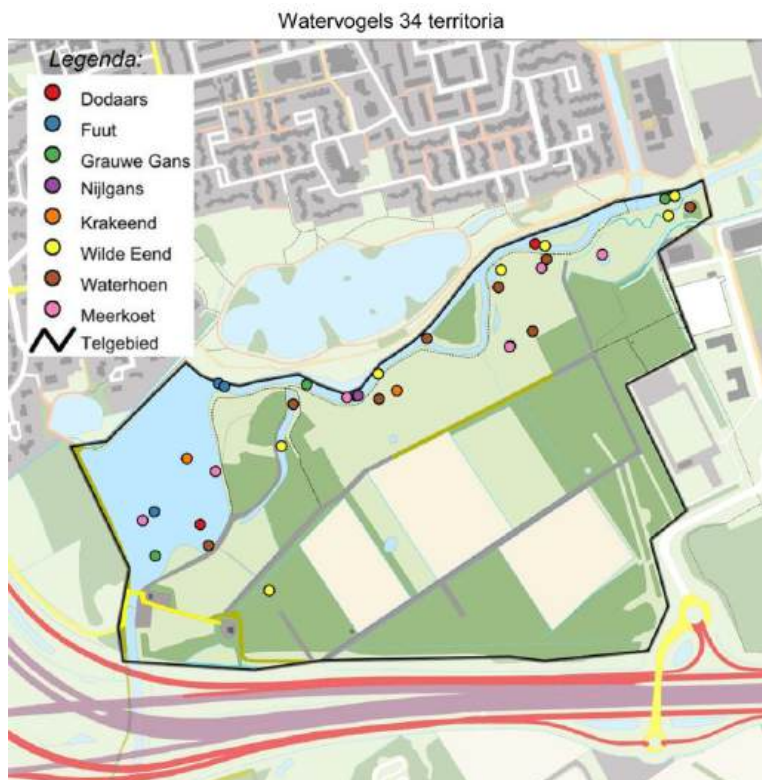
maar in vrij lage aantallen ten opzichte van bijvoorbeeld de Dommelbeemden in Veldhoven, waar ongeveer het dubbele aantal territoria aanwezig is. Struweel is nu maar beperkt aanwezig. Dit was heel anders tijdens de inventarisatie in 2003 toen er 10 ha jong loofbos aanwezig was. Hierin hadden spotvogel (4), tuinfluiter (12), fitis (10) en grasmus (12) veel territoria. De bosranden van nu hebben op veel plaatsen een mantel van struiken en langs de Dommel komt ook struikopslag voor. Het struweel is nu goed ontwikkeld volgens de methodiek, maar neemt in de Klotputten een relatief kleine oppervlakte in.

c. Graslanden, schraalland

In 2024 zien we 2 pioniersoorten die zich vestigen in het open gebied: de kleine plevier en de kievit. Met de kievit gaat het slecht, dus geeft de Klotputten belangrijk territorium. Andere soorten zouden zich kunnen gaan vestigen, zoals veldleeuwerik, graspieper, watersnip, scholekster, kwartel. Het is afwachten. Het open gebied van 23 ha is vrij klein, de recreatiedruk is best groot en er zijn naar verwachting flink wat predatoren aanwezig, waaronder de vos en reigers. Met het ontwikkelen van de vegetatie worden de kansen voor nieuwe vogelsoorten toch groter.

d. Beek

De Dommel vertoont een sterke meandering en een uitbundige oeverbegroeiing met riet en struweel. Waterschap de Dommel probeert zoveel mogelijk variatie in stroomsnelheid en dekking te

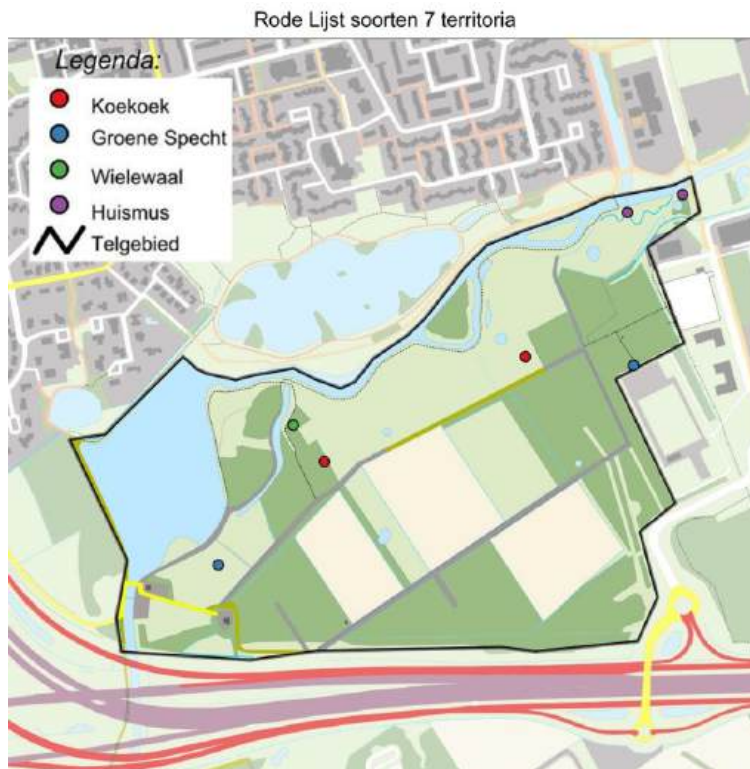

realiseren door gevarieerd in tijd en gefaseerd in oppervlak te maaien. De hoeveelheid oeverriet is groot en bij de eilanden in de Dommel liggen beekgedeeltes die in de luwte liggen met lage stroomsnelheid. Afkalvende hoge oevers vinden we hier niet door de stuw benedenstrooms die de waterstand vrij constant houdt. Door de grote variatie in het beekmilieu komen veel watervogels tot broeden. De grote gele kwikstaart zelfs op 2 plaatsen, bij het begin van de zandvang en bij de stuw stroomafwaarts. Het is een kritische soort. Het broeden van fuut en dodaars is ook bijzonder, met name van de laatste soort. De riet en struweelkragen langs de Dommel zorgen voor veel

biotoop voor kleine karekiet en bosrietzanger. De soorten hebben hoge dichtheden. Ook de ijsvogel weet een plek te vinden. De zandvang heeft dieper water wat de fuut kan waarderen. De beek en de oevers zijn in onze ogen goed ontwikkeld voor vogels.

e. Rode lijst en bijzondere vogelsoorten.

Rode lijstsoorten

Rode lijst soorten zijn broedvogels die in Nederland matig tot sterk afnemen in de laatste periode. Er komen nu 3 rode lijstsoorten in de Klotputten voor: koekoek, wielewaal en huismus. Op de stippenkaart komt de groene specht ten onrechte voor, omdat het geen rode lijst soort meer is. Heel spijtig is dat patrijs en matkop als rode lijst soorten verdwenen sinds 2009. De patrijs vindt onvoldoende voedsel en de matkop trekt zich in noordoostelijke richting terug in Europa naar verwachting door klimaatwijziging. We kunnen constateren dat de waarde voor rode lijst soorten van de Klotputten momenteel niet groot is.

Als bijzondere vogelsoorten in de Klotputten zijn te noemen: dodaars, waterral, kievit, houtsnip, ijsvogel, sprinkhaanzanger, rietzanger, blauwborst, roodborsttapuit, grote gele kwikstaart, wielewaal en appelvink.

Ontwikkelingen in het gebied voor vogelsoorten

Periode tot 1998 (aanleg bosgebieden). Het beekdal ten zuiden van de Dommel bestond in de vorige eeuw uit enkele bospercelen, wat struweel langs de beek, een deel zeggenmoeras en een aantal intensief gebruikte akkers. De Dommel was recht en kaal. De zandvang had een ontoegankelijk eiland waarop veel vogels rust vonden. Rond 1970 heb ik zelf nog waarnemingen uit gebied de Klotputten van rietzanger (regelmatig), blauwborst, gele kwikstaart, roodborsttapuit, veldleeuwerik, graspieper, spotvogel en kievit (veel). Een ouderwets beekdallandschap met wat struweel. Het eiland in de zandvang functioneerde in de winter bij strenge vorst als refugium. Ik zag er eens een groep foeragerende watersnippen met daartussen een bokje. De akkers werden beboerd met diepe sloten rondom. Aan het einde van de eeuw in 1998 is op 10 ha loofbos aangelegd. De eerste jaren leverde dat extra biotoop aan struweelvogels als spotvogel. De kieviten op de akkers kregen steeds meer moeite. In 1995 telde de provincie Noord-Brabant hier nog 21 territoria, in 1997 bleken uit een telling 15 territoria aanwezig, in 2003 nog maar 10 en in 2009 nog 9.

Periode tussen 1998 en 2008 (aanleg meanders en vistrap). De Dommel was tot 2008 een recht kanaal zonder rietbegroeiing aan de oevers. Alleen het moeras met struweelbosjes ten zuiden van de beek had hoge waarde voor vogels. Na het aanleggen van de meanders en het toelaten van rietbegroeiing konden soorten als kleine karekiet en bosrietzanger het aantal territoria uitbreiden.

De beek kreeg ook een functie voor de fuut. Het hooilandgedeelte tegen het moeras aan werd ongeveer sinds de eeuwwisseling verpacht aan een biologische boer.

Periode tussen 1998 en 2022 (ontpachting akkers en herinrichting schraallandgebied). In 2021 en 2022 is het gebied flink op de schop gegaan. Het dichten van sloten en het afgraven van een groot deel van het centrale open gebied heeft veel effect op de grondwaterstand en de kwel en daarmee de vegetatie. Voorlopig hebben de maatregelen voor de vogelstand een positief effect gehad voor de kievit, die zijn leefgebied op de akkers kwijt was en nu een nieuw biotoop vindt in de rijke lage vegetatie van het schraallandgebied. De kleine plevier doet met de kievit mee. Veel andere soorten gaan hopelijk nog verschijnen naarmate de vegetatie zich ontwikkelt. Het verwijderen van struweelbosjes geeft een vermindering te zien in aantal voor soorten als fitis, grasmus, tuinfluiter en bosrietzanger. Dit is een gevolg van de keuze om een groot open gebied te maken met kansen voor de vegetatie. De aangelegde compensatiebossen zijn monotoon en bevatten weinig vogelsoorten meer. De moeraszone langs de Dommel biedt steeds meer vogels leefgebied, zoals blauwborst en waterral.

Verdwenen soorten

Het is ook goed om even aandacht te hebben voor enkele verdwenen soorten in de Klotputten, zoals blijkt uit eerdere vogeltellingen.

- Zomertortel: 1 territorium in 1997 in het bosje oost van de zandvang
- Graspieper: 1 territorium in 2003
- Scholekster: 0-1 territorium in 1995/1996 en 1 territorium in 2003
- Patrijs: 5 territoria in 1995/1996, 2 territoria in 1997 en 5 territoria in 2003
- Fazant: 12 territoria in 2003, 8 territoria in 2009, nu verdwenen.
- Matkop: 2 territoria in 1985, 2 territoria in 1997, 5 territoria in 2003, 1 territorium in 2009 en in 2013 1 territorium ten oosten van de zandvang
- Nachtegaal: 3 territoria in 1985, 1-2 territorium in 1991, 1 territorium in 2003.

Samenvattend

De Klotputten hebben alles samenvattend een grote waarde voor de avifauna. Met name de moerasvogels en vogels van de Dommel en zijn oevers zijn bijzonder en markeren dit stuk van de Dommel als belangrijk. Door de recent herstellende openheid spelen struweelvogels en bosvogels een kleinere rol. De vogels van het open gebied ten zuiden van de moeraszone laten nog wat op zich wachten, de kievit is hier flink aanwezig. De resultaten van de recente herinrichting voor vogels kunnen zich verder gaan ontwikkelen.

Ten opzichte van de broedvogeltellingen van 2009 is het aantal territoria toegenomen van 311 naar 346. Het aantal verschillende soorten steeg van 43 naar 57. Een teken dat het natuurgebied zich voor vogels in positieve zin ontwikkelt.

Overwegingen

Bosontwikkeling

Het Beekbegeleidende bos heeft naar onze mening geen beheer nodig, het ontwikkelt zich vanzelf op een natuurlijke manier.

Het Dennen-, eiken- en beukenbos valt uiteen in een deel ouder bos, dat heeft eveneens geen beheer nodig vinden wij. Maar de 10 ha van het 30 jaar oude compensatiebos dat aan de zuidzijde rondom het schraalland ligt ziet er niet zo best uit. Het is compensatie voor het Driehoeksbos in Eindhoven. Dit zal daar mogelijk eikenbos geweest zijn, waardoor voor de compensatie eveneens is gekozen voor eikenbos. Op een klein aantal plekken zijn kleine groepen van ruwe berk, ratelpopulier, beuk, es en zwarte els aanwezig. Maar verreweg de grootste oppervlakte bestaat uit een stakenbos van vrijwel alleen zomereik met op veel plaatsen nog zichtbare ondergroei van meidoorn en hazelaar, die ook is aangeplant. De meidoorn kwijnt weg door gebrek aan licht, de hazelaar doet het vaak wat beter. Maar het geheel oogt troosteloos en monotoon. De struiklaag is vrijwel verdwenen. Door de nu optredende vernatting kan het bos zich meer gaan ontwikkelen in de richting van een vochtig loofbos. Dit zou betekenen dat er flink gedund zou moeten worden, waarbij een flink aandeel van de huidige bomen verdwijnt. De hazelaar en meidoorn zullen door extra licht de gaten gaan vullen. En het zou verder kunnen betekenen dat op een aantal plekken de zomereiken (vrijwel) geheel verdwijnen om plaats te maken voor nieuwe aanplant van een mengsel van loofhout dat gedijt op voedselrijke, lemige en vochtige grond. Met soorten als zoete kers, wintereik, es, boswilg, schietwilg, zwarte els, haagbeuk, fladderiep, wilde appel, vogelkers, struikwilgen, gewone esdoorn, veldesdoorn en kleinbladige linde. Dit mengsel met rijk strooisel zal een gevarieerd en rijk gestructureerd loofbos opleveren.

Schraallandontwikkeling

De vegetatieontwikkeling kan zijn gang gaan. Door maaien wordt boom- en struikopslag voorkomen. Bij rietvelden kan vanzelf wat struweel ontstaan. Het gedeelte met kruiden- en faunairijk grasland wordt gemaaid met afvoeren van het hooi. Het zal zich verder ontwikkelen.

Moerasontwikkeling

De moeraszone ligt er al lang en heeft hoge natuurwaarde. Mooi om te zien dat het dit jaar al een doorstroommoeras is geweest. Wie weet welke vogelsoorten we nog kunnen verwachten.

Beekbeheer

Het is mooi om te zien dat waterschap de Dommel een natuurvriendelijk beheer voert, waardoor er veel oever- en beekvegetatie met dekking en nestgelegenheid is. De bever vindt zijn plek. Vanuit waarde voor trek- en wintervogels is het goed om te zien dat de Klotputten weer een eiland gaan krijgen doordat het bezinksel boven water uitkomt. We gaan het meemaken.

Recreatie

De Klotputten liggen naast woonwijken van Eindhoven. Daarmee is de natuur- en landschapsbeleving hier van groot belang voor bewoners. Velen lopen er een rondje. De huidige paden bieden voldoende mogelijkheid. Het laarzenpad langs de Dommel is een groot deel van het jaar een uitdaging voor mensen die een beetje netjes willen blijven, maar dat is dus precies goed. We zouden niet graag zien dat hier vlonders en dergelijke komen. Dan wordt het veel te druk. Het zuidelijke compensatiebos ligt weliswaar tegen de snelweg aan, maar toch zou hier een wandelpad doorheen kunnen komen, nu is

dat al op geringe schaal het geval (illegaal paadje). Met een mooie aanleg kan dit de wandelmogelijkheid vergroten tot in de grasstrook langs de snelweg. Een probleem is nog het opgeheven wandelpad dwars door het schraalland. Er lopen en fietsen nog mensen doorheen, maar gelukkig steeds minder. De uitgegraven laagte bevat het grootste deel van het jaar water, als een natuurlijke barriere. Het zou mooi zijn als deze laagte in droge voorjaren ook watervoerend blijft. In zomer en najaar is betreding geen probleem meer voor de vogelstand, maar natuurlijk niet gewenst. Wellicht is de laagte ter hoogte van het voormalige pad verder uit te diepen als een soort langgerekte poel?

Nawoord

De inventarisatie van 2024 heeft alle tellers opnieuw veel plezier opgeleverd. Het vroege opstaan blijft even een moeilijk moment, maar wat je ervoor terugkrijgt blijft bijzonder. Zonsopkomst, een vos tussen het hoge gras, wat nevel boven het veld. We waren benieuwd wat de herinrichting aan vogels heeft opgeleverd en we zijn heel tevreden met het resultaat. De samenwerking met Brabant Water in de persoon van Joost Tuithof was heel prettig. Dank daarvoor.

Sovon is blij met de gegevens en Brabant Water, maar ook de gemeente Eindhoven, kan er haar voordeel mee doen. Misschien is er nog eens een herhaling van dit onderzoek mogelijk over een aantal jaren.

Overige waarnemingen

Onderstaand de waarnemingen van niet broedvogels. Daaraan zijn soorten toegevoegd die op waarneming.nl (W) zijn ingevoerd en gevalideerd. Dit is gebeurd van januari 2024 tot 22 aug 2024.

- Zwarte zwaan: 12 mrt 1 ex in schraalland (W), 12 mei 1 ex in schraalland (W), 19 mei 1 ex in schraalland (W), 25 mei 1 ex in schraalland (W), tussen 12 mrt en 25 mei regelmatig aanwezig.
- Kuifeend: 14 mrt 2 ex (W), 23 mrt 2 ex zandvang (W)
- Wintertaling: 16 jan 1 ex (W), 12 apr 2 ex.
- Tafeleend: 16 jan 3 ex (W)
- Grote zaagbek: 19 jan 2 ex op de zandvang (W), 25 jan 2 ex op de zandvang (W)
- Bergeend: 12 jan 2 ex (W)
- Aalscholver: o.a. 2 mrt 2 ex zandvang, 29 apr 1 ex.
- Ooievaar: 6 mrt 1 ex (W), 23 mrt 1 ex, 12 apr 2 ex.
- Kraanvogel: 2 mrt 40 ex en 20 ex overvliegend (W) en 2 mrt 4 ex.
- Blauwe reiger: alle maanden in klein aantal aanwezig, bijv. 1 mei 4 ex in schraallandgebied
- Grote zilverreiger: 6 feb 1 ex, 27 feb 1 ex, 2 mrt 2 ex, 6 mrt 1 ex, 16 mrt 1 ex.
- Purperreiger: 9 aug 1 ex overvliegend
- Wespendif: 26 mei 1 ex boven schraalland (W)
- Zearend: 21 apr 1 ex overvliegend (W)
- Havik: 7 feb 1 ex (W), 21 mrt 1 ex (W)
- Bruine kiekendief: 12 mei 1 ex overvliegend
- Rode wouw: 22 aug 1 ex overvliegend
- Boomvalk: 29 apr 1 ex jagend (W)
- Scholekster: 6 mei 1 ex, 15 mei 2 ex foeragerend in schraalland (W).
- Watersnip: 13 feb 2 ex in schraalland, 29 mrt 2 ex idem, 23 apr 2 ex idem
- Oeverloper: 29 apr 1 ex schraallandgebied, 9 mei 3 ex langs de Dommel (W)
- Bosruiter: 29 apr 2 ex in schraallandgebied
- Witgat: 23 mrt 1 ex (W), 29 mrt 1 ex schraalland, 23 apr 1 ex idem, 29 apr 1 ex idem
- Stormmeeuw: 21 jan 1 ex op de zandvang (W)
- Zilvermeeuw: 21 jan 4 ex op de zandvang (W)
- Kokmeeuw: 20 jan 65 ex op de zandvang (W), 13 feb 15 ex, 15 feb 42 ex.
- Middelste bonte specht: 13 feb 1 ex baltsend vanuit grote wilg naast de oude Dommelarm, maar geen verdere waarnemingen dit seizoen.
- Boerenzwaluw: soms enkele ex aanwezig, bijv 12 mei 1 ex.
- Oeverzwaluw: 17 mei 5 ex boven schraalland (W)
- Gierzwaluw: soms enkele ex aanwezig, bijv 12 mei 1 ex, 9 jun 10 ex.
- Matkop: 20 jan 1 ex in zuidoostelijke bos (W).
- Braamsluiper: 18 apr in de vroege ochtend zingend vanuit moerasstruweel van grauwe wilg
- Spotvogel: 12 mei 1 ex zingend buiten het telgebied, in struweel langs de Poot van Metz (A2), 2 jul 1 ex aanwezig in oostelijke struweel naast het rietveld. Deze plek is geschikt broedbiotoop, maar de soort is niet vastgesteld.
- Cetti's zanger: 1 jun zang 1 ex bij oude Dommelarm, 9 jun zang 1 ex bij oude Dommelarm (W), 11 jun zang 1 ex langs oostelijke Dommel. Deze waarnemingen leiden niet tot een territorium.
- Grote lijster: 23 jun 1 ex (W)
- Koperwiek: 6 feb 25 ex, 7 feb 60 ex (W)
- Vuurgoudhaan: 7 feb 2 ex op kleine eiland (W)
- Goudhaan: 7 feb 1 ex in zuidoostelijke bos (W)
- Graspieper: 8 jan 14 ex (W), 16 mrt 5 ex, 29 mrt 1 ex.
- Waterpieper: 13 feb 1 ex in schraalland, 2 mrt 2 ex idem

- Witte kwikstaart: 10 mei 1 ex.
- Keep: 23 mrt 1 ex (W)
- Grote barmsijs: 25 feb 1 ex, 2 mrt 1 ex (W)
- Barmsijs (spec): 12 feb 8 ex (W), 2 mrt 14 ex in moerasbos naast de zandvang
- Sijs: 6 feb 10 ex, 13 feb 10 ex, 19 feb 18 ex (W), 2 mrt 4 ex
- Goudvink: 7 feb 1 ex in oostelijke bos (W)
- Geelgors: 2 mrt 1 ex.

Zoogdieren, amfibieën en reptielen

- Bever: 23 apr vraatsporen, 29 apr in de avond een zwemmende bever in de omgeving van de burcht, die op het rechter eiland te vinden is, 10 mei vraatsporen en 2 jul idem.
- Ree: geen waarnemingen!
- Vos: in de avond van 29 apr 1 ex op jacht in het schraallandgebied met hevig alarmerende kieviten. 10 mei 1 ex in het schraalland
- Egel: 29 apr 1 ex foeragerend langs fietspad ten noorden van de Dommel.
- Konijn: 18 apr een jong konijn in het gebied.
- Mol: verschillende keren molshopen waargenomen op verschillende plekken.
- Wezel: 18 dec 2023 1 ex met fotoval (W)
- Muskrat: 30 apr 2 ex in de Dommel (W)

Literatuurlijst

- Atlas van de Nederlandse broedvogels, R. Teixeira, Natuurmonumenten, 1979
- Avifauna van Noord-Brabant, F. van Erve e.a., 1967
- Broedvogels en beheer, H. Sierdsema, Staatsbosbeheer, 1995
- Broedvogels van midden en oost Brabant, W. Poelmans e.a., provincie Noord-Brabant, 1997
- Broedvogelinventarisatie Klotputten 2003, IVN Veldhoven Vessem
- Broedvogelinventarisatie Klotputten in Eindhoven 2009, IVN Veldhoven Vessem
- Broedvogeltelling tbv Sovonatlas van blok 51-54 in 2013 en 2014, H. van Maar, eigen notities.
- Broedvogelinventarisatie Boktse beemden en Dommeldal Vaartbroek, 2022, IVN VEV
- Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden en de Wilderen in Veldhoven en Waalre in 2024, IVN Veldhoven Eindhoven Vessem.
- De Klotputten, Broedvogels, dagvlinders en libellenmonitoring, T. Faassen, 1997.
- Handleiding broedvogelonderzoek Sovon, autoclustering, 2017
- Inrichtingsplan de Klotputten, Stichting Bargerveen 2019.
- Munsters, H. en W. Veenhuizen, Broedvogels van het Broek bij Hanevoet in Eindhoven, Blauwe Klauwier 20, nr. 4 1994.
- Provincie Noord-Brabant, vogelinventarisatiegegevens vlakdekkende kartering, 1995/1996, (al eerder bewerkt door T. Heijnen).
- Sovon vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998 – 2002.
- Sovon vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland, broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering.
- www.sovon.nl
- www.vogelbescherming.nl
- www.wikipedia.nl

Herkomst kaartmateriaal, ondergronden en foto's

■ Kaart Ligging inventarisatiegebied	PDOK
■ Kaart Natuur- en landschapstypes	PDOK
■ Stippenkaarten soorten	SOVON
■ Stippenkaarten Vogelgroepen en Rode lijstsoorten	SOVON
■ Kaart Natuurnetwerk Brabant + Natte Natuurparel	Kaartbank Prov. Noord.Brabant
■ Historische kaarten	Topo Tijdreis (Kadaster)
■ Kaart ± 1840 Historische Topografische Atlas van Noord-Brabant, Uitgeverij Nieuwland 2008	AHN (Actueel Hoogtebestand Nederl.)
■ Hoogtekaart	PDOK
■ Luchtfoto	PDOK
■ Foto's	G.Lijten, H.van Maar, T.Kampshof

Bijlagen

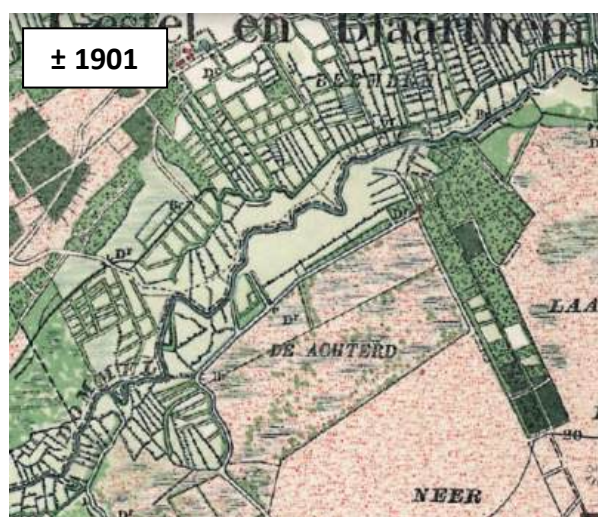
- Natuurnetwerk Brabant (NNB) en Natte Natuurparel
- Historische kaarten
- Hoogtekaart
- Luchtfoto

Natuurnetwerk Brabant (NNB) en Natte Natuurparel

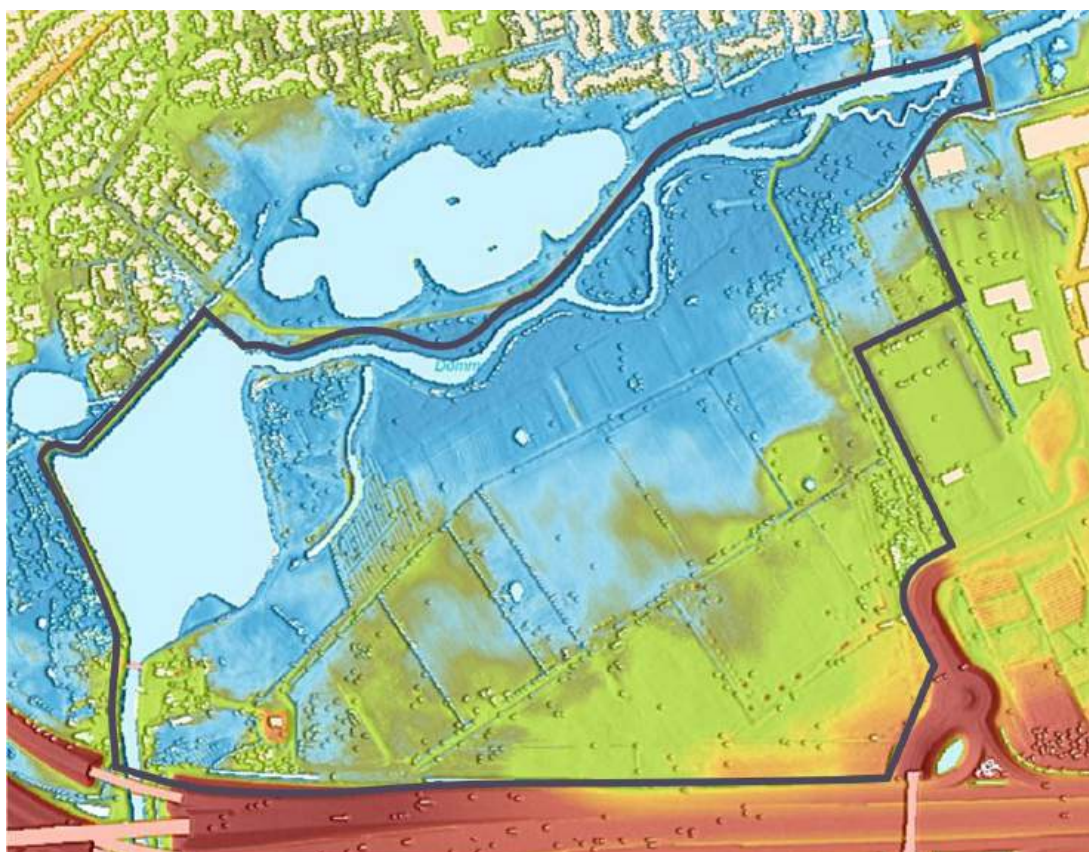

- **Natte Natuurparel**
- **Natuurnetwerk Brabant (NNB)**
- **Begrenzing telgebied**

Historische kaarten

Hoogtekaart

Luchtfoto

